

LLENGUA ORAL I CULTURA EN LA DIVERSITAT LINGÜÍSTICA DE LLAR D'INFANTS Recerca en l'àmbit d'Educació Infantil

Adoració Hermoso, Isabel Francia, Rosa Pascual, Rosario Cañete, Maria Roca, Maria Moradell i Cristina Marçet

Il·lustradora: Maria Roca

Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

rosa.pascual.miquel@gmail.com

Resum:

L'objectiu de la recerca va ser elaborar i experimentar una metodologia que facilités l'adquisició i l'expressió oral d'una nova llengua a grups d'infants de 8 mesos a 2-3 anys, amb diversitat lingüística. La metodologia és el resultat de la reflexió i consens entre tots els mestres que hi van participar.

La selecció i adaptació de paraules, frases, expressions... i les il·lustracions de les imatges es basen en el consens dels mestres que, segons la seva experiència, podien facilitar l'adquisició de la llengua oral. Vam aplicar bàsicament aquests criteris: adequar-nos a la diversitat lingüística i la competència comunicativa dels infants; i tenir una actitud individual de responsabilitat lingüística. Significava dominar el relat i pronunciar correctament les paraules amb els trets fonètics distintius que les caracteritzaven. Així els infants podien entendre el significat de les paraules i gaudir utilitzant cada paraula nova.

Els resultats obtinguts demostren que el mestre és el model de parla per als infants en l'etapa prelingüística, que els ha d'acompanyar i motivar en el procés d'aprenentatge i adquisició d'una llengua. En la recerca, vam comprovar que la narració d'una llegenda ofereix experiències narratives que motiven l'adquisició d'una nova llengua i la cultura d'un país.

Paraules clau: Educació Infantil; Llar d'infants; diversitat lingüística, criteris; consens; experiències narratives; llegenda.

Resumen:

El objetivo de la investigación fue elaborar y experimentar una metodología que facilitase la adquisición y expresión oral de una nueva lengua, a grupos de niños de 8 meses a 2-3 años, que presentaban diversidad lingüística. La metodología es el resultado de la reflexión y consenso de los maestros que participaron en su creación.

La selección y adaptación de palabras, frases, expresiones... y las ilustraciones de las imágenes parten del consenso de los maestros que, según su experiencia, podían facilitar la adquisición de la lengua oral. Para ello aplicamos básicamente estos criterios: adecuarnos a la diversidad lingüística y a la competencia comunicativa de los niños; y tener una actitud individual de responsabilidad lingüística. Significaba dominar el relato y pronunciar correctamente las palabras con los rasgos fonéticos distintivos que las caracterizaban. Así los niños podían entender el significado de las palabras y disfrutar utilizando cada palabra nueva.

Los resultados obtenidos demuestran que el maestro es el modelo de habla para los niños en la etapa prelingüística, que los ha de acompañar y motivar en el proceso de aprendizaje y adquisición de una lengua. En la investigación, comprobamos que la narración de una leyenda ofrece experiencias narrativas que motivan la adquisición de una nueva lengua y la cultura de un país.

Palabras clave: Educación Infantil; Escuela Infantil; diversidad lingüística; criterios; consenso; experiencias narrativas; leyenda

Abstract:

The objective of the research was to elaborate and apply a methodology which improves the acquisition and oral expression of a new language in groups of children from 8 months to 2-3 years, with linguistic diversity. The methodology is the result of the reflection and consensus among all the teachers who participated.

The selection and adaptation of the words, phrases, expressions... and the image illustration stem from the consensus among all the teachers, who according to their experience, could facilitate the oral language acquisition. We applied some guidelines: get to adjust to the linguistic diversity and the communicative competence of the students and develop an individual sense of linguistic responsibility. This means to have a good command of the story and pronounce each word properly and according to the phonic features. In this way, students could understand the significance of the words and enjoy by using new words.

The results obtained show that the teacher is the model of speech for children in the pre-linguistic stage, who must support and motivate them in the process of learning and acquiring a language. Throughout the research, we found that the narrative of a legend offers narrative experiences that motivate the interest of the children for the acquisition of a new language and the country's culture.

Keywords: Early Childhood Education; linguistic diversity; guideline; consensus; narrative experiences; legend.

1. PRESENTACIÓ

En l'actual Sistema Educatiu, l'etapa d'Educació Infantil té dos cicles progressius: Llar d'Infants i Parvulari. Aquesta recerca la vam aplicar a Llar d'Infants, a nens i nenes de 8 mesos a 2-3 anys. Inicialment els infants tenen capacitat comunicativa i l'expressen a través de manifestacions corporals. Aquesta competència avança conjuntament amb la competència lingüística fins als 2-3 anys, edat en què els infants ja coneixen i parlen la llengua del seu entorn familiar i social.

Per la pràctica i l'observació sabem que els infants manifesten capacitats comunicatives i lingüístiques des de molt petits, que sempre hem defensat que s'haurien de potenciar i fer-ho adequadament perquè no les perdin. Per les aportacions de les neurociències respecte els aprenentatges sabem que aquest període és important per a l'adquisició de la llengua, ja que aquests estudis ens informen que naixem amb una part de l'escorça cerebral capacitada per albergar les representacions de les llengües que adquirim quan som petits, establint-se en àrees menys habilitades per fer-ho quan s'adquireixen més tard.

En anteriors recerques havíem emprat textos narratius, contes, creats o adaptats a la competència comunicativa i lingüística de cada grup d'infants. En aquesta recerca, a partir de l'experiència adquirida, vam pensar emprar una llegenda, la llegenda de Sant Jordi. Bàsicament per aquestes raons:

Els infants tenen experiències narratives prèvies sobre aquesta llegenda, que escolten a l'escola any rere any, des de petits.

Una altra raó va ser perquè és un text narratiu de contingut cultural, un recurs valuós per l'adquisició de la llegua oral i la cultura d'un país. És a dir, quan narrem als infants una llegenda estan escoltant, descobrint i adquirint la cultura d'un país.

L'objectiu va ser: *elaborar i experimentar* una metodologia que facilités l'adquisició i l'expressió oral d'una nova llegua, a partir d'una llegenda, a grups d'infants amb diversitat lingüística.

Per elaborar i experimentar la metodologia a Llar d'Infants vam pensar en la Llar Les Tortugues, situada a Sant Cugat del Vallès, Barcelona; i la Llar La Florida, que es troba a L'Hospitalet de Llobregat, Barcelona, perquè coneixíem els mestres, experts en l'ensenyament a grups d'infants amb diversitat lingüística. Amb aquests mestres vam formar el grup de discussió i consens que va participar en tot el procés següent.

La mostra d'infants va ser un grup de 8-12 mesos (només hi havia infants d'aquesta edat a la Llar La Florida), 2 grups d'1-2 anys i 2 grups de 2-3 anys):

Llar La Florida	{	8-12 mesos
		1-2 anys
		2-3 anys
Llar Les Tortugues	{	1-2 anys
		2-3 anys

Per informar-nos sobre els infants i el tipus de Llar, vam donar als mestres una fitxa a partir de la qual vam obtenir dades sobre les seves llars (ubicació, infraestructures...) i sobre els seus grups d'infants (procedència, llengües que parlaven...).

A partir d'aquesta informació vam construir la Figura 1, on es veu que aquestes llars tenien un context lingüístic diferenciat: a la Llar Les Tortugues, els infants coneixen el català, l'escoltaven i el parlaven en el seu entorn (botigues, carrers, places, festes culturals...), mentre que els infants de la Llar La Florida l'escoltaven a la Llar, però no el parlaven i empraven la llegua pròpia en el seu entorn sociocultural.

	Llar d'Infants Les Tortugues	Llar d'Infants La Florida
<i>Tipus de llar</i>	Privada	Pública

Característiques urbanístiques del barri	Urbanització. Vivendes residencials	Barri obrer. Pisos petits. Convivència al carrer
Ubicació de la llar	Sant Cugat del Vallès	L'Hospitalet de Llobregat
Infraestructura	Una torre dins d'una urbanització residencial	Edifici independent situat dins del context del barri
Context lingüístic de l'entorn	Català	Castellà i llengües pròpies
Llengua d'ensenyament i aprenentatge	Català	Català
Procedència de l'alumnat	Catalunya, Anglaterra, França	74% d'infants nousvinguts: Equador, Brasil, Perú, Xile, República Dominicana, països del Magrib, Xina, Polònia, Pakistan, República del Congo, Mali.
Diversitat lingüística	Castellà, anglès, francès i tots els infants coneixien el català	Portuguès, àrab, pakistanès, xinès, italià, polonès, castellà i desconeixement del català

Figura 1. Contrast de dades entre les dues Llars

Tenint en compte la informació sobre la diversitat de llengües parlades era evident que la metodologia havia de ser consensuada amb els mestres perquè fos adequada a la diversitat lingüística dels seus grups d'infants.

2. ENFOCAMENT TEÒRIC

L'enfocament teòric de la metodologia es basa en:

- La comunicació prelingüística i lingüística dels infants
- L'ajut d'experiències narratives prèvies i del context social i cultural per a l'adquisició de llengua oral i cultura.
- La percepció visual, recepció oral i llenguatge gestual en la comprensió d'un text i l'expressió oral.

2.1. Comunicació prelingüística i lingüística dels infants

Bruner (citada per Vila, 1999) diferencia dues etapes evolutives en l'adquisició del llenguatge: prelingüística i lingüística. La primera comença abans que aparegui el llenguatge en sentit estricte, aproximadament als 4/8 mesos; perquè, tot i que el llenguatge verbal no es manifesta fins més tard, l'infant es comunica mitjançant diferents indicis que crea i recrea constantment, que han estat observats per diferents autors: gestos de les mans, moviments del cap, expressions facials, la mirada, el gest indicatiu acompanyat, o

no, de sons..., a través dels quals expressa els seus pensaments (Vigotsky, 1984 a), 1984 b); Cantero, 1997). Bruner anomena procediments prelingüístics a l'expressió d'aquestes funcions i intencions comunicatives, els quals van evolucionant a mesura que l'infant creix i desenvolupa les seves estructures cognitives (Vila, 1999).

Per exemple, l'infant de 6 mesos aproximadament utilitza el gest d'atènyer (braços estirats, mans estirades i obertes, esquena cap endavant i mirada fixa en un objecte) quan vol obtenir un objecte.

Als 9 mesos [...] ja no es tracta d'atènyer l'objecte, sinó de fer saber a l'adult que vol l'objecte.

I a l'any, apareix la senyalització, un procediment més cultural.

Després, quan l'adult li ateny l'objecte que l'infant ha assenyalat, el rebutja i balboteja. Fa la impressió que, en aquest cas, no està dient vull, sinó mira.

En l'article "Jerome Bruner i l'adquisició del llenguatge", Vila (1999) comenta diferents tipus de procediments prelingüístics que Bruner va observar: hi ha algunes habilitats comunicatives generals que sembla que estan ben assolides abans que aparegui el llenguatge pròpiament dit i que s'incorporen a la parla infantil quan aquesta s'estableix. Entre les més importants hi ha l'atenció conjunta a un referent, l'adopció de torns i l'intercanvi mutu (Vila, 1999).

L'atenció conjunta, la primera habilitat comunicativa que desenvolupa l'infant, consisteix a compartir referents físics de l'entorn amb l'adult. Per desenvolupar aquesta habilitat és molt important que l'adult proporcioni contextos culturals on l'infant pugui captar el significat del referent compartit.

La comunicació prelingüística en els infants la desenvolupem a través de l'atenció conjunta a un referent durant la narració de la llegenda de Sant Jordi. A través d'aquesta proporcionem a l'infant una realitat cultural, ja que a través de la interrelació comunicativa entre l'adult, el llibre i l'infant, tot observant les imatges, descobrint personatges..., aquest aprèn a interpretar significats i a crear, molt aviat, situacions de requeriment perquè l'adult s'incorpori a les seves descobertes i als seus jocs (Bruner, 1983; Serra, 2000).

Bruner pensa que en la comunicació prelingüística es produeix una progressiva substitució de procediments comunicatius, de manera que els infants reconeixen altres tipus de maneres d'expressar-se més culturals per acomplir la mateixa funció comunicativa. Per exemple, quan substitueix el gest d'atènyer per la senyalització.

D'aquí la importància del període prelingüístic en l'adquisició i evolució de la competència comunicativa de l'infant, en la qual l'adult li ensenya determinades funcions dins d'un context significatiu. Així, aquesta comunicació prelingüística de l'infant amb l'adult constitueix el suport per avançar progressivament en l'adquisició del llenguatge verbal, la parla lèxico-gramatical, pròpia de l'etapa lingüística.

En aquesta segona etapa, que es desenvolupa entre els 12 i 36 mesos aproximadament l'infant adquireix, progressivament, la parla lèxico-gramatical del seu entorn social i cultural i aprèn, normalment amb rapidesa, a comunicar-se amb els altres perquè comença a entendre que les paraules li serveixen per comunicar-se i gaudeix utilitzant paraules

noves. És un fenomen comunicatiu i lingüístic que els autors anomenen “explosió lingüística” (Serra, 2000).

En aquest moment l’infant comprèn el significat de les paraules i amplia el seu vocabulari a través de la comunicació amb l’adult i els companys, i l’enriqueix quan escolta contes, llegendes, històries, cançons..., i assenyala objectes, personatges, esdeveniments..., representats en les imatges que li mostra el narrador. D’aquí la importància d’utilitzar textos narratius a Llar d’infants, en contextos de diversitat lingüística.

Aquestes habilitats comunicatives i lingüístiques dels infants entre 18 i 36 mesos informen que és possible enriquir el seu desenvolupament cognitiu, lingüístic i comunicatiu mitjançant la narració oral de contes, llegendes, històries... (Rius, 1980).

2.2. Ajut d’experiències narratives prèvies i del context social i cultural per a l’adquisició de llengua oral i cultura

Segons diferents autors, la familiaritat amb el relat d’una llegenda, història o conte a partir d’experiències narratives prèvies pot facilitar als infants els processos de reconeixement, comprensió i expressió oral del text que la mestra els narrarà (Thorndyke, 1977); (Marchesi, 1983 a), b); (Van Dijk i Kintsch (1978); (Van Dijk (1983); (Oteros, 2014).

D’acord amb aquest plantejament vam decidir, per consens, emprar la *Llegenda de Sant Jordi* que Amades inclou en el seu *Costumari català* (1983) Annex I perquè els infants, entre 12 i 36 mesos, aproximadament, que assisteixen a les Llars de Catalunya, sovint coneixen el relat de la llegenda. Això fa que aquest coneixement previ vagi consolidant-se a través de la repetició. També vam creure que era adequat narrar-la als infants de 8 a 12 mesos per iniciar-los en el coneixement d’una llegenda tradicional.

L’ajut que el context social i cultural proporciona als infants per reconèixer el text de la llegenda és bàsicament la celebració de festa tradicional de la Diada de Sant Jordi, dins de les Festes de Primavera. Aquesta celebració ofereix estímuls sensorials rellevants en el context de l’escola i de l’entorn. Per una banda, a l’escola, la vivència de la llegenda narrada i/o representada per part dels nens i nenes disfressats, els dibuixos representatius de la llegenda (el rei, la princesa, el drac, Sant Jordi, l’espasa, el cavall blanc...), les imatges dels personatges principals, retallades i plastificades..., tot penjat a les parets de la Llar.

Per altra banda, el context cultural i social que hi ha als carrers, places...: actuacions de titellaires professionals, parades plenes de llibres i guarnides amb roses vermelles, banderes, cartells penjats amb dibuixos de contes...

Aquest context social i cultural repetit cada any, afavoreix l’adquisició dels components narratius més rellevants de la llegenda (personatges, esdeveniments, característiques dels personatges...) i facilita l’expressió oral i/o gestual d’aquests components. És per això que a la seqüència per a infants d’1-2 i 2-3 anys suggerim orientacions metodològiques, com ara:

-Narrar la llegenda durant les festes de primavera de la Llar i en els dies propers a la festa de Sant Jordi.

- *Facilitar* els aprenentatges activant la memòria i el record d'experiències narratives prèvies sobre la llegenda a través de preguntes, com ara: "Recordeu qui era Sant Jordi...? Hi havia un drac, molt dolent, oi...? Què feia...? I també hi havia una princesa...? A qui va salvar Sant Jordi...?"

Aquesta manera d'aprendre implica afectivament i emocional els infants envers la llengua oral i la cultura, ja que tots els processos cognitius tenen una base emocional. Per això és important promoure i conduir les capacitats emocionals dels infants, perquè són un punt de partença per als aprenentatges Morgado (2010a), Bueno (2012).

2.3. Percepció visual, recepció oral i llenguatge gestual en la comprensió d'un text i l'expressió oral

En l'àmbit d'Educació Infantil són importants aquests factors:

a) Percepció visual del text

La recepció visual d'un text parteix dels estímuls que hi ha en el mateix text (tipus de lletres, de diferents mides, formes, colors, personificades), perquè la recepció és conseqüència de la percepció visual.

L'ull no es conforma amb l'observació, sinó que transforma allò que veu, ho reelabora i ho conceptualitza (Rifatèrre (1989), Bachelard (1943)).

Per facilitar la comprensió dels components narratius i lingüístics d'un text, s'ha de facilitar la percepció visual en el text i en les imatges corresponents, on hi ha d'haver representats els recursos expressius (adjectius, comparacions, personificacions...) que descriuen aquests components. És a dir, mitjançant la percepció visual tant dels dibuixos com de l'escrit en el llibre de la llegenda, els infants poden comprendre i aprendre llengua oral: paraules que no saben o no coneixen.

En un text es poden incloure components narratius i lingüístics sempre que estiguin clarament representats en les il·lustracions i en el text escrit.

Per exemple, si des de petits, mentre la mestra narra, els infants observen la imatge del personatge d'un conte, llegenda... i, simultàniament, el nom escrit del personatge en el text, poden conceptualitzar la paraula i assenyalar-la o dir-la, segons l'etapa d'evolució lingüística en que es trobin (Bruner, 1983).

A més, s'ha de tenir en compte que l'infant no percep la realitat d'una manera atomitzada, sinó de forma global, com un tot. Això vol dir que hem d'oferir-li propostes que respectin les característiques de les seves estructures cognitives (Yus Ramos, 2001). En aquest sentit, proposem criteris gràfics per aplicar en el text escrit amb l'objectiu de facilitar la percepció global, per exemple: presentar les paraules sense fragmentar; els sintagmes en una mateixa línia; l'escrit en les pàgines de l'esquerra del llibre, conte o llegenda, i a les de la dreta la imatge corresponent per destacar la representació de l'escrit diferent de les imatges, i d'altres (Annex II).

b) Recepció oral del text

Cal incidir en l'entonació i les pauses indicades en un text narratiu perquè tant l'infant que coneix la llengua d'ensenyament i aprenentatge de la Llar com aquell qui en té poc coneixement, comprèn i aprèn estructures gramaticals i les memoritza ajudat per la informació que rep quan la mestra fa una narració i repeteix una i altra vegada sintagmes, frases, paràgrafs, diàlegs, tipus d'adjectius, comparacions..., acotant-los i marcant-los, amb l'entonació i les pauses.

Per donar ritme i entonació durant la narració oral d'un text és adequat respectar els signes de puntuació (comes que indiquen pauses; tres punts per fer una pausa llarga; dos punts per indicar una pausa i l'entrada d'un diàleg; guionet per iniciar les frases dels diàlegs i per començar frases interrogatives o exclamatives tancades amb els signes d'entonació corresponents; punt final per acabar una frase...), per tal que les pauses i l'entonació ajudin els infants a descobrir els límits d'una estructura gramatical. Per aquesta raó hem agrupat estructures gramaticals rellevants: sintagmes, frases dels diàlegs, frases exclamatives i/o interrogatives..., en les quals les pauses i l'entonació marquen el principi i el final de la frase.

La recepció oral és un factor imprescindible en la comprensió d'un text perquè no és possible comprendre'l si no s'interpreta adequadament el ritme i l'entonació. Un correcte ús de la prosòdia permet identificar els components del text (Cantero, 2004).

c) Llenguatge gestual

És bàsic en contextos de diversitat lingüística perquè els infants poden no conèixer la llengua vehicular de l'escola o bé escoltar-la per primera vegada quan s'hi incorporen. També és un factor imprescindible quan es fan narracions a infants que estan en la etapa prelingüística, perquè a través del gest poden comprendre el significat d'allò que els hi narra la mestra. Els infants utilitzen la comunicació dels gestos i de l'actitud del mestre per a la comprensió.

La importància que té el llenguatge gestual en l'aprenentatge de la llengua oral, el destaquem en les seqüències didàctiques que apliquem a infants de 8 a 12 mesos; d'1 a 2 anys; i de 2 a 3 anys (Figura 10 i Figura 11).

Per exemple a les orientacions metodològiques sobre com fer la narració als infants de 8 a 12 mesos suggerim:

Emprar el llenguatge gestual quan en la narració hi aparegui el següent component narratiu i lingüístic:

<i>Component narratiu i lingüístic</i>	<i>Narració de la mestra Llenguatge gestual</i>
[El drac]... TENIA MOLTA GANA ...	Refregar-se la panxa.

I a les orientacions metodològiques sobre com fer la narració als infants de 1 a 2 anys i de 2 a 3 anys, suggerim:

Emprar el llenguatge gestual quan en la narració hi aparegui el següent component lingüístic:

<i>Component lingüístic, recurs expressiu</i>	<i>Narració de la mestra Llenguatge gestual</i>
...UUUUA....! UUUUA....!	Gest com si es volgués agafar o esgarrapar algú.

3. METODOLOGIA

Vam emprar un text narratiu, una llegenda; redactar una seqüència didàctica per a cada grup, i aplicar criteris per adequar els dos elements a les competències dels infants d'ambdues Llars.

Abans de fer-ho, volíem saber si per als mestres de cada llar era habitual la narració de contes, llegendes, històries..., a les classes, i quina didàctica aplicaven; és a dir, quina era la seva manera de fer, el seu coneixement pràctic adquirit des de l'experiència. Per informar-nos, els vam donar un qüestionari i vam saber que:

- les sessions de narració oral eren habituals a les seves classes i les programaven prèviament en grup;
- narraven contes populars (*Els tres porquets i el llop, En Patufet, El cargol i l'herba de poniol, La rinxols d'or...*), actuals que sovint seleccionaven per provocar la imaginació, els sentiments, les emocions, valorar la companyonia... (*La tia Maria, De què fa gust la lluna?, Una tortuga amb problemes, La bruja curiosa...*), i explicaven històries (com ara *El tabalet...*);
- celebraven any darrere any, la festa de Sant Jordi com un acte social i cultural en un context d'ensenyament i aprenentatge globalitzat;
- empraven els llibres de contes com a suport visual durant la narració oral;
- els mestres d'aquestes Llars inventaven o adaptaven contes perquè, segons el seu criteri, sovint els dibuixos i especialment els textos no eren adequats a les capacitats comunicatives i lingüístiques dels infants d'aquestes edats, amb diversitat lingüística.
- Aquestes dades ens van afirmar que la metodologia resultaria adequada per aplicar-la als seus grups d'infants.

3.1 Per què un text narratiu, una llegenda

Una llegenda és una narració popular d'esdeveniments amb un fons real però transformat per la tradició. És per això que les llegendes tenen la capacitat de reflectir les característiques socials, geogràfiques, culturals, religioses... de l'entorn més proper. Gràcies a la llegenda, doncs, el mestre/a pot iniciar els infants pels camins d'una vida que la raó i els sentits són compatibles amb el regal de la fantasia (Borja 2009).

En aquest mateix sentit, la UNESCO (octubre 2003) va aportar i definir el concepte de patrimoni cultural immaterial com allò que engloba: les representacions, les tradicions,

les expressions orals, el folklore, els actes festius..., i en recomana la preservació, la protecció i la transmissió, sobretot a través de l'ensenyament (Vilanova, 2010).

A més, el contacte dels infants amb la literatura popular de tradició oral desenvolupa les competències lingüístiques i, alhora, estableix una relació afectivament positiva amb la llengua (Codina, 2009).

A més a més, els textos narratius acostumen a presentar una estructura coherent que facilita l'aprenentatge ordenat dels diferents components narratius i lingüístics que inclouen.

Al darrera de les llegendes hi ha un instrument didàctic valuós a l'abast dels mestres. Perquè aquest sigui eficaç, Codina (2009) proposa fer adaptacions dels textos originals de llegendes ben triades, amb l'objectiu de facilitar l'ensenyament de la llengua oral i la cultura tradicional.

Per tant, si es volen emprar models de la cultura tradicional per narrar als d'infants, caldria:

- *Evitar* caure en el perill d'infantilització dels textos, amb la conseqüent pèrdua de la força cultural d'una tradició popular. El rigor i la serietat no tenen per què estar renyits en l'adaptació d'una obra literària (Valriu, 1998).
- *Adaptar* els textos originals a la competència comunicativa dels infants als quals es narra, perquè els puguin comprendre i assaborir (Postigo, 1994).

3.2. Procés seguit en l'adaptació de la llegenda. Redactar un text previ

Ens vam proposar adaptar la llegenda de manera rigorosa amb el text d'Amades. Havia de ser un referent per als mestres a l'hora d'adaptar la llegenda per als seus grups d'infants.

			Respectar els components narratius	-Estructura del text - Personatges principals - Esdeveniments
			Afegir components narratius	-Títol

Triar fragments de la versió d'Amades (Components narratius i lingüístics)	Redactar el text (Amb els components narratius i lingüístics triats)	Aplicar criteris	Respectar els components lingüístics	-Adjectius, -Verbs, -Oracions
			Respectar i afegir components lingüístics	-Recursos expressius
			Afegir components lingüístics	-Gramàtica -Semàntica -Fòrmules d'inici i de final de narració

Figura 2. Redactar un text previ

a) *Triar fragments de la versió d'Amades*

Els fragments inclouen components narratius i lingüístics significatius en el text de l'autor.

Estructura	Components triats
INICI	[...] Diuen que assolava els voltants de Montblanc un monstre ferotge i terrible, que posseïa les facultats de caminar, volar i nedar [...]. [...] Era l'estrall dels remats i de les gents i per tota aquella contrada regnava el terror més profund [...].
MIG	Les gents van pensar donar-li <u>cada</u> dia una persona que li serviria de presa, i així no faria estrall a tort i a dret [...]. I heus ací que un dia la sort va voler que fos la filla del rei la destinada a ésser pa del monstre. La princesa era jove, gentil i gallarda com cap altra, i feia molt dol haver-la de donar a la fera. Ciutadans hi hagué que es van oferir a substituir-la, però el rei fou sever i inexorable, i amb el cor ple de dol va dir que tant era la seva filla com la de qualsevol dels seus súbdits i s'avingué a que fos sacrificada [...]. [...] Però fou el cas que, quan va ésser un xic enllà de la muralla, se li presentà un jove cavaller, cavalcat en un cavall blanc [...]
FINAL	[...] la fera va presentar-se, amb gran horror de la donzella i amb gran goig del cavaller, que la va escometre i d'una llançada la va malferir [...].

Figura 3. Components narratius i lingüístics triats

b) *Redactar el text*

Estructura	Sant Jordi valent
-------------------	--------------------------

INICI	<p>Hi havia una vegada un drac molt ferotge, que caminava com els gegants, nedava com els taurons i volava com els voltors</p> <p>Aquell drac s'ho menjava tot: els bens, les vaques, els cavalls. Destrossava les cases del poble i aixafava els sembrats dels camps.</p>
MIG	<p>Quan el drac es va menjar tots els bens llanuts, totes les vaques lleteres, tots els cavalls trotadors, va demanar al rei: - Ara porta'm una noia cada dia El rei, ben decidit, li va contestar: - No et vull portar cap noia!</p> <p>Aleshores, el drac enfurismat i amenaçador, va respondre: - Porta'm la teva filla! El rei es va quedar ben espantat.</p> <p>Llavors, el rei li va portar la princesa, que estava morta de por, i quan el drac, que tenia molta gana, se l'anava a menjar va aparèixer Sant Jordi muntat en un cavall blanc.</p>
FINAL	<p>Sant Jordi va dir al drac: - Deixa la princesa ara mateix! Ja no faràs cap més malifeta!</p> <p>I, dit i fet, Sant Jordi valent va clavar la llança al drac salvatge.</p> <p>Des d'aquell dia celebrem la festa de Sant Jordi I regalem roses a qui estimem.</p> <p>I conte contat, conte acabat.</p>

Figura 4. Text previ

c) Aplicar criteris

Vam aplicar criteris (Annex II); que havíem elaborat, amb el consens dels mestres, per a adequar el text d'altres contes, *La mare rateta i el ratolí*, *El petit avet*, *El Gegant del Pi*, *Dos nens, una nena i un cargol...*, emprats en altres recerques (Hermoso, 2001; 2005; 2013...).

Pel que fa als components narratius:

d) *Respectar components narratius del text de l'autor i afegir un títol*

- *L'estructura del text*. Si la història que s'explica inclou l'estructura repetitiva del relat, amb un inici, nus i desenllaç, els infants des de petits poden seguir la narració i aprendre implícitament l'estructura del text (Thorndyke, 1977; Adam, 1984; Wells, 1988; Karmiloff, 2005). Aquests elements apareixen en el text d'Amades i en l'adaptació del text:

inici, on presentem un dels personatges principals, un drac caracteritzat per qualitats físiques i psíquiques (aspecte monstruós i molt ferotge);

nus, amb la presentació de diferents esdeveniments (el drac tenia molta gana, es menjava els bens, les vaques, els cavalls) i del conflicte principal: el drac vol menjar-se la princesa...;

i *final*, on es resol el conflicte: Sant Jordi salva la princesa.

- *Els personatges principals*, tenint en compte els que presenta l'autor, són el drac, el rei, la princesa i Sant Jordi.

- *Afegir un títol*. Amades no hi posa altre que la data 23 d'abril. Per consens, vam decidir un títol breu i amb significat motivador: *Sant Jordi Valent*, que és valent perquè salva la princesa. Per a Van Dijk (1983) els títols són, des d'un punt de vista cognitiu, la preparació per a l'adequada interpretació pragmàtica del text.

Besa (1996), aplicant una metàfora, compara el títol amb el llindar d'una casa; és a dir, concreta que el títol prepara l'infant per entrar dins del text. Aquesta metàfora destaca el valor comunicatiu i lingüístic que ha de tenir el títol d'un conte, història, llegenda... És a dir, la narració comença quan es diu el títol; és el llindar que ha de motivar els infants per entrar al contingut del text.

Pel que fa als components lingüístics:

e) *Respectar components lingüístics del text*

-*adjectius*: monstre ferotge, cavall blanc;

-*verbs*: menjar, donar;

- *oracions*: simples, compostes..., enllaçades amb la conjunció "i" o bé amb altres connectors: "quan"; "des d'aquell dia"...; per atorgar cohesió al text.

f) *Respectar i/o afegir recursos expressius*

En la figura hi ha els recursos expressius que vam emprar (els que vam respectar del text de l'autor i els que vam afegir):

Adjectius	Descriptius	Respectats	Drac <i>ferotge</i> (de l'autor) Cavall <i>blanc</i>
		Afegits	País <i>llunyà</i> Bens <i>llanuts</i> Vaques <i>lletes</i> Cavalls <i>trotadors</i>
	Valoratius	Afegits	Drac <i>enfurismat</i> i <i>amenaçador</i> Sant Jordi <i>valent</i> Drac <i>salvatge</i>
	Modificats per adverbi	Afegits	Drac <i>molt ferotge</i> País <i>molt llunyà</i> Rei, <i>ben decidit</i> , Rei <i>ben espantat</i>
Comparacions	Afegides	(Drac) que caminava com els gegants (Drac) que nedava com els taurons (Drac) que volava com els voltors	
Personificacions	Afegides	(El drac) Va demanar al rei: «Ara porta'm una noia cada dia» (el drac) va respondre: - Porta'm la teva filla!	

Figura 5. Recursos expressius en l'adequació del text previ

Els *recursos expressius* tenen com a l'objectiu descriure els personatges i esdeveniments i facilitar-ne l'adquisició i l'expressió oral (Boixaderas i Ventura, 1988; Hermoso, 2005). Han d'estar *clarament representats en els dibuixos*, sense elements que destorbin la percepció, perquè l'infant pugui establir la relació entre el text i les imatges, i així comprendre'n el significat.

Els recursos expressius d'un text narratiu motiven la recepció oral, la manifestació oral i/o corporal perquè promouen la implicació personal i afectiva vers els personatges i esdeveniments.

La classificació i definició dels diferents recursos expressius: adjectius, comparacions, onomatopeies..., i també les fórmules d'inici i final de narració emprades tenen relació amb les aportades per diversos autors (Janer, 1982; López del Castillo, 1983; Boixaderas i Ventura, 1988; Boixaderas, Fernández i Serrano, 1989; Clota, 1989).

g) Afegir estructures gramaticals per facilitar la comprensió i l'expressió oral:

- Oracions compostes breus enllaçades amb la conjunció i: "Celebrem la festa de Sant Jordi i regalem roses a qui estímem".
- Moduladors temporals, característics d'un text narratiu, per donar coherència a la narració:
"Quan el drac es va menjar tots els bens" (...)
"Lavors, el rei li va portar la princesa".
- Formes verbals perifràstiques compostes en lloc de les simples:
"Va aparèixer Sant Jordi", en lloc de la forma simple:
"Se li presentà un jove cavaller".

Creiem que una escrupolosa atenció a la gramàtica en el text per narrar als infants hauria de ser la condició indispensable per iniciar-los des de petits en el sistema de la llengua que no coneixen i que estan aprenent, i així ajudar-los a avançar en l'adquisició de la llengua oral.

h) Emprar sinònims, amb paraules i expressions conegudes pels infants, i així facilitar la comprensió i l'adquisició del text. Per exemple:

Quan en text d'Amades es llegeix:

[el drac] era l'estrall dels ramats i de les gent
i per tota aquella contrada regnava el terror més profund

En el text previ hem escrit:

AQUELL DRAC TENIA MOLTA GANA. ES MENJAVA:
ELS BENS, BEEE! LES VAQUES, MUUU! ELS CAVALLS, HIIIII!
I DESTROSSAVA LES CASES. PLAF! PLAF!

i) Afegir fórmules d'inici i final de narració perquè creen adhesió màgica, afectiva, emotiva vers les narracions (Janer Manila, 1982, 1985; Boixaderas i Ventura, 1988; Clota, 1989). Vam donar una mostra als mestres perquè triessin les més adequades als seus infants.

3.3. Adaptar el text previ per a cada grup d'infants. Com ho van fer els mestres

Els mestres, a partir del text previ, van fer 3 adaptacions: una per al grup de 8 a 12 mesos, una per al d'1-2 anys i una altra per al grup de 2-3 anys.

Críteris dels mestres	Text per als infants
Personatges. Presentar només els principals i treure els secundaris (bens, vaques i cavalls).	SANT JORDI VALENT
Esdeveniments. Eliminar la conversa del drac i el rei.	HI HAVIA UNA VEGADA... UN DRAC MOLT DOLENT, MOLT GRAN, I MOLT FORT. UUUUA...! UUUUA...!
Recursos expressius. Inicialment es va consensuar l'adjectiu "ferotge", però finalment es va proposar canviar-lo per altres adjectius més significatius per als infants: dolent, gran i fort.	AQUELL DRAC S'HO MENJAVA TOT I TAMBÉ... VOLIA MENJAR-SE LA PRINCESA NYAM! NYAM!
Incorporar onomatopeies característiques d'animals que els infants ja coneixien a través d'altres narracions.	SANT JORDI VA ARRIBAR EN UN CAVALL BLANC
No incorporar altres recursos expressius perquè suposaven capacitat d'abstracció.	I VA CLAVAR LA LLANÇA AL DRAC. TZASS!
Incloure onomatopeies perquè són el suport lingüístic per entendre els esdeveniments que hi ha a cada paràgraf.	I SANT JORDI VA REGALAR UNA ROSA A LA PRINCESA. CONTE CONTAT, CONTE ACABAT.
Semàntica. Incorporar l'onomatopeia <i>nyam nyam</i> , coneguda pels infants, per ajudar-los a comprendre que el drac volia menjar-se la princesa.	
Gramàtica. Emprar frases simples, de significat concret i comprensible. <i>i també...</i> ; per donar coherència i temporalitat al relat.	
Extensió de l'escrit. Cinc paràgrafs més fórmula inicial i final. En algun paràgraf dues frases, en altres només una com a mínim perquè quedin presentats els personatges. Creuen que amb més paràgrafs s'incrementaria la dificultat de comprensió.	
Format del llibre. 21 x 21 cm (narració de la mestra).	

Figura 6. Adaptació del text per a infants entre 8 i 12 mesos

Criteris dels mestres	Text per als infants
<p>Personatges. Respectar el <i>drac</i>, <i>Sant Jordi</i>, el <i>rei</i>, i la <i>princesa</i> com a personatges principals. I com a secundaris, incorporar <i>les vaques</i>, <i>els bens</i> i <i>els cavalls</i>. Presentar-los en dos paràgrafs amb la mateixa estructura per facilitar-ne la memorització.</p> <p>Esdeveniments. Respectar els principals: Hi ha un drac que s'ho menja tot... Vol menjar-se la princesa... Arriba Sant Jordi i li clava la llança... Sant Jordi regala una rosa a la princesa...; perquè són fonamentals per comprendre la narració.</p> <p>Recursos expressius. Incorporar en el text:</p> <p>Adjectius descriptius i valoratius. Drac molt <i>ferotge</i>, Sant Jordi <i>valent</i> i cavall <i>blanc</i>, perquè promouen i faciliten el coneixement de la llengua i són fàcils de representar en les imatges. Eliminar els adjectius <i>llanuts</i>, <i>lleters</i> i <i>trotadors</i> perquè estaven fora del context dels infants.</p> <p>Comparacions. No incorporar-les fins als 2-3 anys perquè suposen capacitat d'abstracció.</p> <p>Personificacions. Incorporar la personificació del drac, el <i>drac</i> parla, perquè destaca la seva importància dins del relat.</p> <p>Onomatopeies. En comptes dels adjectius <i>llanuts</i>, <i>lleters</i> i <i>trotadors</i>, incloure les onomatopeies <i>Beee!</i> <i>Muuu!</i> <i>Hiii!</i> perquè faciliten el reconeixement dels animals; i les que fan referència a accions del drac, <i>Uuuua...!</i> <i>Uuuua...!</i> <i>Plaf!</i> <i>Plaf!</i> i de Sant Jordi, <i>Tzas!</i> A més, ajuden a comprendre el significat dels esdeveniments que hi ha a cada paràgraf.</p> <p>Gramàtica. Emprar frases simples i sintagmes fàcils d'entendre, per tal d'afavorir l'aprenentatge implícit del sistema de la llengua. Manterir els connectors temporals <i>quan</i> / <i>i quan</i> per facilitar la recepció de l'estructura del text.</p> <p>Semàntica. Fer ús de les paraules: <i>Bens</i>, <i>vaques</i>, <i>cavalls</i> com a personatges secundaris que poden ser identificats a través de joguines.</p> <p>Separació entre paraules, línies i paràgrafs. Dos espais entre paraules, un espai entre línies i dos entre paràgrafs.</p> <p>Disposició dels diàlegs. Precedir el text del diàleg amb el guionet preceptiu.</p> <p>Marges i tipus de lletra. Centrar el text escrit dins de l'espai del full, amb marges prou amples per facilitar-ne la percepció Com a tipus de lletra emprar majúscules d'impremta.</p> <p>Format del llibre. Mida del llibre per la biblioteca d'aula i perquè els infants el manipulin: 21 x 21 cm. Com a suport per fer la narració en grup, 28 x 28 cm.</p>	<p>HI HAVIA UNA VEGADA...</p> <p>UN DRAC MOLT FEROTGE.</p> <p>UUUUA...! UUUUA...!</p> <p>AQUELL DRAC TENIA MOLTA GANA, ES MENJAVA:</p> <p>ELS BENS, BEEE!</p> <p>LES VAQUES, MUUU!</p> <p>ELS CAVALLS, HIIII!</p> <p>I DESTROSSAVA LES CASES. PLAF! PLAF!</p> <p>QUAN EL DRAC S'HAVIA MENJAT TOTS ELS BENS, TOTES LES VAQUES, TOTS ELS CAVALLS...</p> <p>VA DIR AL REI: - TINC GANA, PORTA'M LA PRINCESA, LA TEVA FILLA!</p> <p>EL REI VA PORTAR LA PRINCESA AL DRAC I QUAN EL DRAC VOLIA MENJAR-SE LA PRINCESA VA APARÈIXER SANTJORDI MUNTAT EN UN CAVALL BLANC.</p> <p>SANT JORDI VALENT VA CLAVAR LA LLANÇA AL DRAC. TZASS!</p> <p>I SANT JORDI VA DONAR UNA ROSA A LA PRINCESA. I CONTE CONTAT, CONTE ACABAT.</p>

Figura 7. Adaptació del text per a infants entre 1 i 2 anys

Criteris dels mestres	Text per als infants
<p>Personatges. Respectar el <i>drac</i>, <i>Sant Jordi</i>, el <i>rei</i>, i la <i>princesa</i> com a personatges principals. I com a secundaris, incorporar <i>les vaques</i>, <i>els bens</i> i <i>els cavalls</i>. Enumerar-los en dos paràgrafs amb la mateixa estructura per facilitar-ne la memorització.</p> <p>Esdeveniments. Respectar els mateixos que hi ha al text previ i en el mateix ordre.</p> <p>Recursos expressius. Adjectius. Eliminar els adjectius <i>llanuts</i>, <i>lleters</i> i <i>trotadors</i> perquè estaven fora del context dels infants.</p> <p>Comparacions. Introduir <i>caminava</i> com els gegants perquè es considera adient a la capacitat d'abstracció dels infants d'aquestes edats.</p> <p>Personificacions. Mantenir la personificació del drac perquè el destaca com un dels personatges principals.</p> <p>Onomatopeies. Incloure les referides a les accions del drac, <i>Plaf! Plaf!</i> i de Sant Jordi, <i>Tzass!</i></p> <p>Fórmules. Incorporar la fórmula <i>Hi havia una vegada...</i> i, com a fórmula final incloure <i>Conte contat, conte acabat...</i>; perquè es valora que ambdues poden ser apreses pels infants.</p> <p>Gramàtica. Oracions simples, oracions complexes i diferents tipus de complements, per afavorir l'aprenentatge implícit del sistema de la llengua. Manterir els connectors temporals <i>quan / i quan</i> per facilitar la recepció de l'estructura del text.</p> <p>Mantenir la perífrasi verbal <i>anar a + infinitiu</i> (menjar) perquè la poden comprendre a través del context.</p> <p>Semàntica. Incorporar paraules que els infants coneixen a través de contes: bens, vaques, cavalls.</p> <p>Separació entre paraules, línies i paràgraf. Dos espais entre paraules, un espai entre línies i dos entre paràgrafs.</p> <p>- Disposició dels diàlegs. Precedir el text del diàleg amb el guionet preceptiu.</p> <p>- Marges i tipus de lletra. Centrar el text escrit dins de l'espai del full, amb marges prou amples per facilitar-ne la percepció. Com a tipus de lletra emprar majúscules d'impremta.</p> <p>- Format del llibre. Mida del llibre per la biblioteca d'aula i perquè els infants el manipulin: 21 x 21 cm. Com a suport per fer la narració en grup, 28 x 28 cm.</p>	<p>HI HAVIA UNA VEGADA... UN DRAC MOLT FEROTGE QUE CAMINAVA COM ELS GEGANTS.</p> <p>AQUELL DRAC TENIA MOLTA GANA, ES MENJAVA... ELS BENS, LES VAQUES, ELS CAVALLS... I DESTROSSAVA LES CASES. PLAF! PLAF!</p> <p>QUAN EL DRAC S'HAVIA MENJAT TOTS ELS BENS, TOTES LES VAQUES, TOTS ELS CAVALLS... VA DIR AL REI: - TINC GANA, PORTA'M LA PRINCESA, LA TEVA FILLA!</p> <p>EL REI VA PORTAR LA PRINCESA AL DRAC I QUAN EL DRAC SE L'ANAVA A MENJAR, TOTA SENCERA, VA APARÈIXER SANT JORDI MUNTAT EN UN CAVALL BLANC.</p> <p>SANT JORDI VA DIR AL DRAC: - DEIXA LA PRINCESA ARA MATEIX! I VA CLAVAR LA LLANÇA AL DRAC. TZASS!</p> <p>I DE CADA GOTA DE SANG VA NÉIXER UNA ROSA VERMELLA. SANT JORDI VA REGALAR UNA ROSA A LA PRINCESA.</p> <p>I DES D'AQUELL DIA, CELEBREM LA FESTA DE SANT JORDI I REGALEM ROSES A QUI ESTIMEM. I CONTE CONTAT, CONTE ACABAT.</p>

Figura 8. Adaptació del text per a infants entre 2 i 3 anys

A les figures 6, 7 i 8 hi ha cada una de les versions del text. A la columna de l'esquerra, es pot veure com els mestres aporten el seu criteri raonant quins recursos trien del text previ i quins rebutgen i per què, ja que per l'experiència adquirida saben quines eren les

paraules, frases, expressions..., que podien incloure els textos de la llegenda per a l'adquisició de la llengua oral i la cultura. Per exemple:

- Valorant la importància del context social i cultural que viuen els infants cada any durant la festa de Sant Jordi, van afegir l'esdeveniment cultural de regalar una rosa a les narracions de 1-2 anys i 2-3 anys, ja que el coneixien per narracions anteriors, durant les celebracions de la festa de Sant Jordi.
- En el text per a infants d'1-2 i 2-3 anys van afegir personatges secundaris: béns, vaques, cavalls..., perquè els infants els coneixien per altres contes narrats a classe.
- Van decidir afegir onomatopeies per motivar-los i facilitar la comprensió d'alguns esdeveniments i les característiques dels personatges.
- Per facilitar l'adquisició oral del text, els mestres van emprar components gràfics:

Graduar l'extensió: Els mestres comencem, en els textos per als infants 8-12 mesos, amb cinc paràgrafs aproximadament d'una frase cada un. Progressivament, van augmentar l'extensió fins a set paràgrafs al text per als infants de 2-3 anys (figures 6, 7 i 8). També van tenir en compte la llargada del paràgraf i el contingut.

<p>SANT JORDI VA ARRIBAR EN UN CAVALL BLANC Text 8-12 mesos</p>	<p>I QUAN EL DRAC VOLIA MENJAR-SE LA PRINCESA VA APARÈIXER SANT JORDI MUNTAT EN UN CAVALL BLANC Text 1-2 anys</p>	<p>I QUAN EL DRAC SE L'ANAVA A MENJAR TOTA SENCERA, VA APARÈIXER SANT JORDI MUNTAT EN UN CAVALL BLANC Text 2-3 anys</p>
--	--	--

Amb els textos adaptats per a cada grup i les il·lustracions creades per una mestra, vam confeccionar:

- **Un llibre per narrar la llegenda, individualment, als infants de 8-12 mesos.**
- **Dos llibres per a infants d'1-2 anys:** un per les narracions en grup, de mida gran perquè els infants poguessin veure clarament el text i les imatges, i un altre més petit perquè el poguessin agafar lliurement i manipular-lo amb facilitat.
- **Per als infants de 2-3 anys,** dos llibres amb les mateixes característiques que els dels infants d'1-2 anys.

3.4. Quins components del text podien adquirir els infants? Criteris

Amb el consens amb les mestres vam acordar els components narratius i lingüístics per ensenyar i aprendre llengua oral. Vam aplicar aquests criteris:

- Respectar les dues etapes evolutives en l'adquisició del llenguatge i desenvolupament de la comunicació: prelingüística i lingüística.*
- Respectar els components narratius i lingüístics que inclouen els textos de la llegenda,* que havien adaptat els mestres per als seus grups d'infants.
- Preveure que els aprenentatges s'havien d'avaluar.* Per tant, l'ensenyament havia de ser adequat a la competència comunicativa i lingüística dels infants.

Components	Narratius	- <i>Personatges</i> (identificar-los en les imatges): DRAC, BENS, VAQUES, CAVALLS, REI, PRINCESA, CAVALL BLANC DE SANT JORDI, SANT JORDI.	Grup 1-2 anys Etapa prelingüística
	Lingüístics	- <i>Sons onomatopeics</i> característics d'animals (expressar-los): UUUUA...! UUUUA...!, BEEE! MUUU! HIII! - <i>Sons onomatopeics</i> d'accions (expressar-los): PLAF! PLAF!, TZASS!	
Components	Narratius	- <i>Personatges principals</i> (reconèixer-los i anomenar-los): HI HAVIA UNA VEGADA... UN DRAC EL REI LI VA PORTAR... LA PRINCESA, VA APARÈIXER... SANT JORDI, -Completar fragments de la narració: I D'ES D'AQUELL DIA CELEBREM... LA FESTA DE SANT JORDI - <i>Reconèixer i anomenar personatges secundaris, animals</i> : BENS, VAQUES, CAVALLS	Grup 2-3 anys Etapa lingüística
	Lingüístics	- <i>Recursos expressius</i> : adjectius valoratius i comparacions per descriure les característiques dels personatges principals (expressar-los): Adj. valoratiu: (DRAC) MOLT FEROTGE, Comparació: (DRAC) QUE CAMINAVA COM ELS GEGANTS - <i>Recursos expressius</i> : adjectius descriptius per expressar característiques dels personatges secundaris, animals, objectes (com ara el color) i elements rellevants del text (expressar-los): Adj. descriptiu: (ROSA) VERMELLA, (CAVALL) BLANC - <i>Llenguatge gestual i onomatopeies</i> per explicitar i completar accions referides a esdeveniments (expressar-los); I DESTROSSAVA... LES CASES. PLAF! PLAF!, SANT JORDI VALENT VA... CLAVAR LA LLANÇA AL DRAC. TZASS! - <i>Fòrmules de final de narració</i> per expressar el darrer vers de la narració (expressar-la): CONTE CONTAT... CONTE ACABAT	

Figura 9. Components narratius i lingüístics per ensenyar i aprendre

3.5. Facilitar l'adquisició de la llengua oral

Ens proposàvem ensenyar als infants una nova llengua. Per tant, havíem de facilitar-ne un aprenentatge ordenat i coherent, no improvisat. Per a fer-ho, vam redactar una seqüència didàctica seguint aquest criteri:

La seqüència didàctica havia de ser adequada i respectar les competències comunicatives, lingüístiques i físiques, que sempre varien d'un grup d'infants a un altre. Per això vam construir una seqüència didàctica per a cada grup d'infants (8-12 mesos; 1-2 anys; 2-3 anys).

Les tres seqüències presenten la mateixa estructura (figures 10 i 11): *planificació* de la feina a fer; *narració* en petit grup o individuals; objectius i orientacions metodològiques.

També s'especifiquen els materials: el llibre de la llegenda per a cada grup i càmera de vídeo per enregistrar les manifestacions corporals i verbals.

Els *objectius* guien cada procés, explicitant que és allò que s'ha d'ensenyar.

Les *orientacions metodològiques* són suggeriments sobre quina hauria de ser l'actitud del mestre/a i quins procediments emprar per facilitar l'aprenentatge de la llengua oral. Per exemple, a la seqüència didàctica per aplicar als infants de 8 a 12 mesos formulem aquest *objectiu* i *orientacions metodològiques*:

Objectiu	Orientacions metodològiques
<i>Observar</i> si la narració desperta l'interès dels infants pels personatges, esdeveniments, recursos expressius..., que inclou el text de la llegenda adaptada per aquestes edats.	<i>Fer</i> tres narracions de la llegenda a cada infant per observar, a través de les manifestacions corporals, si la llegenda motiva i desperta l'interès vers els personatges, esdeveniments, recursos expressius...

Per exemple, a la seqüència didàctica per a aplicar als infants de 1-2, 2-3 anys formulem el següent *objectiu* i *orientacions metodològiques*:

Objectiu	Orientacions metodològiques
<i>Facilitar</i> la memorització i l'aprenentatge dels components narratius i lingüístics durant la narració i l'observació de les il·lustracions en el llibre de la llegenda.	<i>Utilitzar</i> les imatges del llibre com a suport de la narració, tot assenyalant els personatges i esdeveniments, per facilitar-ne la comprensió, el record i la memorització.

En la redacció i contingut de les orientacions metodològiques de cada procés vam tenir en compte els procediments que destaquen les neurociències per facilitar l'aprenentatge i activar la memòria: *fer preguntes, practicar constantment el record i emprar la repetició* (Morgado, 2014).

a) Fer preguntes

Acuradament preparades, en consens, perquè guiïn la comprensió, el record i facilitin l'expressió oral d'experiències narratives prèvies sobre la llegenda a través de preguntes com ara:

-Recordeu qui era Sant Jordi...? Hi havia un drac, molt dolent, oi...?

Emprar el llenguatge gestual com a suport de la narració i fer preguntes quan apareixien personatges, esdeveniments, adjectius, comparacions... programats. Per exemple:

-Com caminava el drac? (imitant el caminar feixuc del drac).

b) Practicar constantment el record

És un dels procediments més destacats de les neurociències per ajudar a adquirir coneixements i seguir aprenent-ne perquè facilita la memòria a llarg termini (Morgado, 2014).

-Establir la relació del text amb la imatge corresponent en el llibre per facilitar-ne la comprensió, el record i la memorització.

c) Emprar la repetició

Quan tornem a repetir allò que hem après, aquesta acció de recordar, fa que l'aprenentatge es reforci i es consolidi (Morgado, 2010b; Morgado, 2014). Tenint en compte que la repetició de la narració oral podia aportar el suport conceptual i lingüístic per a aprendre llengua oral i cultura, i sobretot, per motivar l'expressió oral dels aprenentatges, per consens vam decidir:

-Fer tres narracions de la llegenda a cada grup i, a través de la repetició, motivar i despertar l'interès, el record i la memorització dels components narratius i lingüístics que inclou el text de la llegenda.

Quan el mestre narra repetides vegades un conte, llegenda, història..., els infants, progressivament, participen en la narració i repeteixen fórmules, onomatopeies, noms de personatges, frases..., i és a través del gaudiment d'aquesta repetició que es promouen els aprenentatges i la memorització (Engel, 1995, 1998) i, alhora, s'afavoreix el desenvolupament comunicatiu dels infants (Bruner, 1984 b). La repetició afavoreix el desenvolupament comunicatiu i alhora facilita l'adquisició de la llengua oral (Rius, 1980; Bruner, 1984 a); Popet, 1988; Wells, 1988; Hermoso i alt., 2001).

3.6. Seqüència didàctica per a infants de 8 a 12 mesos

Només comptàvem amb un grup de 8-12 mesos, el de la Llar La Florida, on hi havia diversitat lingüística i desconeixement del català.

Aquests infants s'havien incorporat a la Llar a l'inici del curs, i possiblement escoltaven la llengua d'ensenyament i aprenentatge, el català, des de feia només 7 mesos.

Aplicació flexible. Criteris

D'acord amb aquesta situació comunicativa i lingüística, i també per raons físiques (en aquestes edats els infants es cansen fàcilment i no es mantenen quiets o no poden seure en grup molta estona) era evident que no podíem fer una narració en grup. Havíem de fer una narració individual flexible, que fos breu, i fer-la aplicant una seqüència que també fos breu, tal i com van indicar els mestres quan van fer l'adaptació de la llegenda per a aquest grup (figures 6, 7 i 8).

Els mestres van decidir seleccionar 3 infants i repetir la narració de la llegenda tres vegades a cada un. L'objectiu era:

observar les manifestacions corporals (moviments, indicacions...) i orals dels infants amb les quals expressin el seu interès durant les situacions que es produeixen en el text de la llegenda (“un drac ferotge que s’ho menja tot, que crida: Uaaa! Uaaa!...”).

PLANIFICACIÓ**OBJECTIU:**

- Preparar tot allò que sigui necessari per aplicar la seqüència didàctica durant la narració individual amb l'infant.

ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES:

1. *Preveure* l'aplicació de la metodologia durant les festes de primavera de la Llar i en els dies propers a la festa de Sant Jordi.
2. *Consensuar* el nombre de narracions a fer i el temps emprat per fer cada narració de la llegenda d'acord amb la capacitat física global del grup. Els mestres van consensuar fer 3 narracions a cada infant.
3. *Preparar* els materials necessaris: llibre de la llegenda per emprar durant la narració i càmera de vídeo.
4. *Col·locar* la càmera en un racó de l'aula enfocant de forma lateral la mestra i frontalment l'infant.
5. *Pensar* el moment del dia que els infants estan descansats i relaxats per fer les narracions. Podria ser a primera hora del matí.
6. *Preveure* un lloc tranquil, sense estímuls externs (sons forts, persones o objectes en moviment...).

REALITZACIÓ DE LES NARRACIONS INDIVIDUALS**OBJECTIUS:**

- *Ensenyar* llengua oral i cultura a infants amb diversitat lingüística, a través de la narració d'una llegenda.
- *Observar* si la narració desperta l'interès dels infants pels personatges, esdeveniments, recursos expressius... que inclou el text de la llegenda adaptada per aquestes edats.

ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES.

Material: llibre de la llegenda

Càmera de vídeo per observar i enregistrar les manifestacions corporals i verbals dels infants.

1. *Situar* l'infant a la falda de la mestra per facilitar la proximitat afectiva i comunicativa. L'objectiu és establir amb l'infant una relació verbal i corporal per tal que aquest se senti còmode i tranquil.
2. *Abraçar-lo* i mostrar el llibre obert, per facilitar la percepció visual del text i les imatges.
3. *Mostrar* la coberta del llibre, assenyalar la imatge de Sant Jordi i fer una breu presentació:
 - Ara t'explicaré la llegenda de *Sant Jordi Valent*. Sant Jordi era un cavaller, un home molt valent...
4. *Fer* tres narracions de la llegenda a cada infant per observar, a través de les manifestacions corporals, si la llegenda motiva i desperta l'interès vers els personatges, esdeveniments, recursos expressius...

5. *Utilitzar* un to de veu baix, perquè els infants d'aquestes edats responen millor a una entonació suau i afectiva.
6. *Pronunciar amb precisió* els sons, síl·labes i paraules del text per facilitar-ne la percepció per part dels infants.
7. *Narrar* el text de forma pausada i clara, amb el ritme adequat, emfatitzant i repetint els components narratius (personatges, esdeveniments) i lingüístics (onomatopeies, adjectius...), tot respectant els criteris sobre l'ús dels signes de puntuació del text (Annex II). Si el moment triat per fer la narració no resulta l'adequat, parar l'activitat i deixar-la per a un altre dia.
8. *Assenyalar* en les imatges del llibre, durant la narració, els components narratius (personatges, esdeveniments...) simultàniament a l'aparició d'aquests en el relat, és a dir, establir la relació entre el text i la imatge per motivar l'interès i facilitar-ne el record.
9. *No passar* pàgines mentre l'infant observa les imatges i el text.
10. *Fer* una aplicació flexible, és a dir, *observar* els infants i respectar el seu ritme de manera que s'afavoreixi la seva expressió corporal i/o verbal de manera natural, sense coaccions, i puguin gaudir en la descoberta de la llengua que estan aprenent a través de la narració oral de la llegenda.
11. *Emprar* el llenguatge gestual quan en la narració hi apareguin els components narratius i lingüístics següents:

<i>Components narratius i/o lingüístics del text</i>	<i>Narració de la mestra Llenguatge gestual</i>
... UUUUA...! UUUUA...!	Gest com si es volgués agafar o esgarrapar algú.
... VA APAREIXER SANT JORDI MUNTAT EN UN CAVALL BLANC	Bellugar les cames imitant el moviment d'un cavall que galopa.
... VA CLAVAR LA LLANÇA AL DRAC. TZASS!	Assenyalar en la imatge Sant Jordi i resseguir la llança fins el drac, accelerant el moviment quan es diu l'onomatopeia.
... CONTE ACABAT.	Tancar el llibre.

Observacions

Vam fer una taula per a cada infant per anotar i organitzar les manifestacions observades (Annex III).

Cada taula té dues parts:

- Una referida a allò que va fer la mestra, subdividida en dues columnes: el text de la narració, pàgina per pàgina com consta en el llibre i, en l'altra columna, el llenguatge gestual a emprar durant la narració.

- Una altra referida a les manifestacions corporals dels infants. Aquesta segona columna es va subdividir d'acord amb nombre de narracions que vam consensuar.

Vam visualitzar les manifestacions corporals dels infants a través de les imatges de vídeo i anotar-les en la taula.

Figura 10. Seqüència didàctica. Aplicació grup 8-12 mesos

3.7. Organització i descripció de dades

A l'Annex III hi ha tres taules: cada taula inclou dades observades sobre les manifestacions corporals i orals expressades per cada infant durant les tres narracions (N1, N2 i N3). De la informació que hi ha a cada taula descrivim allò que creiem més significatiu sobre les manifestacions corporals dels infants expressades durant les tres narracions:

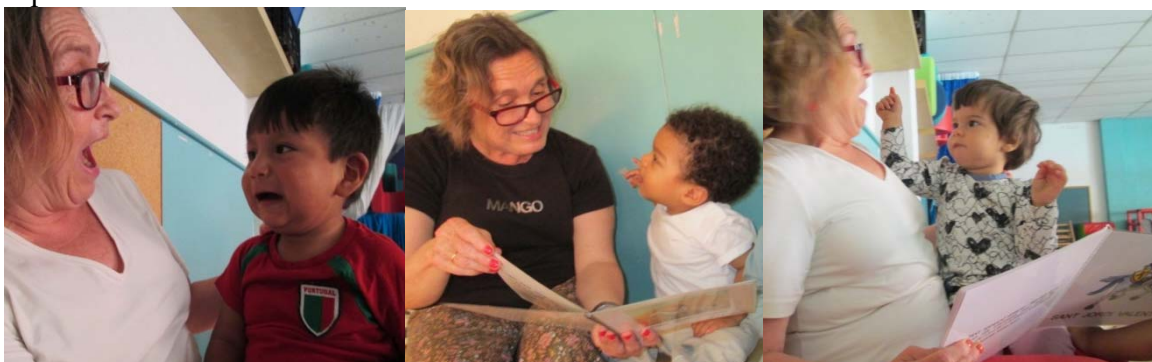
- **Observen** tant les imatges de les il·lustracions com les paraules del text:

- **Miren** l'element que la mestra assenjala en les il·lustracions, i mostren satisfacció davant la visualització d'un personatge, com si el reconeguessin:

- **Reaccionen** a les onomatopeies i als canvis d'entonació. En diferents moments, els tres infants es van girar per mirar la mestra quan van escoltar alguna de les onomatopeies que aquesta ha dit emfàticament:

- **Assenyalen** elements de les il·lustracions; i de vegades, fins i tot s'anticipen a la mestra:

- **Mostren** benestar i confort durant la narració; i quan escolten la fórmula final manifesten expectació:

3.8. Interpretació de les dades

A les imatges de vídeo es poden observar manifestacions corporals i orals:

a) Manifestacions corporals

L'objectiu de fer narracions a infants de 8 a 12 mesos era: *observar*, a través de les manifestacions corporals i orals, si una narració guiada dins d'una seqüència despertava l'interès dels infants pels personatges, esdeveniments, recursos expressius... que inclou el text de la llegenda adaptat per aquests infants (Figura 6).

Creiem que les manifestacions corporals durant les narracions expressen l'interès per la llegenda i els components narratius i lingüístics que inclou perquè:

- *es giren* quan escolten onomatopeies;
- *somriuen* en acabar la narració;
- *juguen* amb el llibre;
- *passen pàgines*;
- *donen el llibre a la mestra* perquè narri de nou la llegenda...

De fet, es pot veure com la progressió en l'interès dels infants augmenta cada vegada que es narra de nou la llegenda, perquè cada cop responen de forma més clara a aquests components lingüístics i narratius:

-Onomatopeies

És un dels recursos expressius que va provocar més manifestacions corporals dels infants. El text inclou tres onomatopeies: «UUUUA...! UUUUA...!, TZASS! I NYAM! NYAM!». S'observa que quan la mestra diu les dues primeres els infants es giren i la miren perquè sembla que és una expressió desconeguda, nova per a ells; en canvi, davant de l'onomatopeia NYAM! NYAM! es mostren indiferents i segueixen la narració sense girar-se perquè possiblement ja estan acostumats a escoltar-la. Sembla, doncs, que els infants s'interessen pel significat de les noves onomatopeies. Això té relació amb la etapa prelingüística en què es troben, ja que estan fent un registre dels nous sons que escolten.

-Aparició de personatges

També hem observat manifestacions corporals relacionades amb l'aparició de personatges durant la narració. Sembla que en algun moment reconeixin els sons del nom del personatge quan la mestra el diu i l'assenyala a la imatge del llibre, perquè canvien l'expressió de la cara o la posició del cos (sobretot quan escolten "drac" o "Sant Jordi" o en veuen la seva representació a les il·lustracions).

-Assenyalen els personatges

A més, quan els infants assenyalen personatges de les il·lustracions i la mestra els hi repeteix el nom d'allò que assenyalen mostren sorpresa: sembla que estan percebent la relació entre el text i la imatge, o que cada element té un nom.

-Expectació als canvis d'entonació, silencis i pauses

Creiem que aquestes manifestacions corporals sorgides quan apareix un personatge o quan es produeix un esdeveniment tenen molta relació amb els canvis d'entonació i els silencis i pauses que fa la mestra, ja que provoquen expectació en els infants, com si ja sabessin què passa a continuació; cosa que sembla indicar que l'infant reconeix la pauta rítmica de la narració.

Volem destacar la importància de respectar els silencis durant la narració indicats en els criteris (Annex II) i, per tant, de les pauses que s'han de fer. També és important fer pauses quan els infants reaccionen als diferents components lingüístics del text (onomatopeies, adjectius...) i quan es paren a mirar el text o les imatges, perquè hem observat que els silencis que es produeixen a l'acabar un paràgraf, al fer una onomatopeia... provoquen que l'infant miri a la mestra amb expectació, com esperant que continuï la narració; sembla que reconeixen i recorden el relat.

b) Manifestacions orals

A més de les corporals, també hem observat manifestacions orals durant les narracions. De vegades produeixen sons quan fan una mostra de satisfacció o quan assenyalen personatges. També balbucegen a l'iniciar o acabar la narració, com volent comunicar-se amb la mestra.

La diferència quantitativa entre les manifestacions corporals en aquestes edats en contra de les orals evidencia la realitat dels plantejaments de Bruner que hem formulat en el

marc teòric (1.1): l'infant, en l'etapa prelingüística, es comunica, amb el gest indicatiu acompanyat, o no, de sons...; I, en l'etapa lingüística, empra la llengua oral per a comunicar-se en el seu entorn social i cultural.

3.9. Actitud de la mestra

A través de les manifestacions orals i corporals observades, podem afirmar que la motivació i l'interès dels infants de 8-12 mesos durant la narració de la llegenda va ser provocada, especialment, pel desenvolupament coherent de la seqüència; pel text adaptat de la llegenda; és a dir, per l'adequació dels materials didàctics.

Volem destacar que aquest interès per part dels infants està motivat per l'actitud d'escolta activa i afectiva de la mestra:

- *La proximitat afectiva* amb els infants.
- *El to de veu* baix i l'entonació suau i expressiva.
- *La relació que estableix entre el text i les imatges* tot fent ús del llenguatge gestual i assenyalant personatges i esdeveniments quan apareixen en la narració.
- *L'emfatització al dir les onomatopeies*, que col·locades en el lloc adient del text, han provocat la curiositat i una actitud expectant vers la continuïtat de la llegenda.
- *La narració pausada*, clara i emfatitzada.
- *L'actitud d'escolta activa*, tot fent pauses, silencis serens i tranquils esperant les reaccions de l'infant o que aquest acabi de mirar el text i/o les imatges.

És a dir fer narracions de llegendes és adequat per iniciar els infants des de petits en escoltar narracions orals, tradicionals i així despertar l'interès per la llengua oral.

3.10. Seqüència didàctica per a infants 1-2 i 2-3 anys

Els objectius i les orientacions metodològiques de la seqüència són iguals per als dos grups; la diferència està en l'extensió de la narració i com fem la recollida de dades a cada grup.

Aplicació flexible. Criteris

Ara bé pot haver-hi infants d'1-2 que estiguin encara en l'etapa prelingüística, o també pot passar que infants de 2-3 anys encara no hagin desenvolupat prou el seu procés comunicatiu. La separació per etapes ha de ser flexible perquè ens podem trobar que hi hagi infants que per edat els correspondria estar en l'etapa lingüística, però poden estar encara al final de l'anterior; i tot i que han comprès el relat, només poden expressar els aprenentatges emprant el llenguatge corporal.

Els mestres van pensar en aquestes possibles diferències, i van aplicar aquests criteris:

- *Flexibilitzar* l'extensió del text, diferent per a cada grup: 6 paràgrafs en el dels infants d'1-2 anys i 7 paràgrafs en el dels infants de 2-3 anys.
- *Incorporar* més components narratius i lingüístics en el text dels infants de 2-3 anys, i menys als infants d'1-2 anys, tot tenint en compte la possibilitat d'intercanviar la narració segons les necessitats del grup. Per exemple, si tenim un grup d'infants de 2-3 anys que no segueix el relat de la narració, es pot canviar pel text d'1-2 anys sense haver de modificar ni els objectius ni l'aplicació de les orientacions metodològiques.

PLANIFICACIÓ**OBJECTIU:**

- Preparar tot allò que sigui necessari per aplicar la seqüència didàctica a cada grup d'infants.

ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES:

1. *Preparar* els materials necessaris: llibre de la llegenda per narrar.
2. *Preveure* el lloc on s'asseuran els infants perquè tots visualitzin el llibre (text i imatges) i la mestra, i així facilitar la comunicació.
3. *Escollir* un espai sense estímuls externs que destorbin (sons forts, persones o objectes en moviment).
4. *Consensuar* el nombre de narracions a fer d'acord amb la capacitat lingüística, física i d'atenció de cada grup d'infants.
5. *Pensar* el moment del dia que els infants estan descansats i relaxats per fer les narracions de la llegenda.
6. *Preveure* una temporització flexible, és a dir, el temps dedicat a les successives narracions de la llegenda.
7. *Preparar* l'entorn de l'aula: les condicions físiques i contextuais per dur a terme la narració.

REALITZACIÓ DE LES NARRACIONS EN GRUP**OBJECTIUS:**

- *Ensenyar* llengua oral i cultura a infants amb diversitat lingüística, a través de la narració d'una llegenda.
- *Facilitar* la memorització i l'aprenentatge dels components narratius i lingüístics durant la narració i observació de les il·lustracions en el llibre de la llegenda.

ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES.

Material: Llibre de la llegenda

Càmera de vídeo per observar i enregistrar les manifestacions corporals i verbals dels infants.

1. *Situar-se* de manera que tots els infants puguin veure el llibre amb facilitat, el text i les imatges.
2. *Mostrar* la coberta del llibre, assenyalar la imatge de Sant Jordi i fer una breu presentació:
 - Ara us explicaré la llegenda de *Sant Jordi Valent*. Sant Jordi era un cavaller, un home molt valent...
3. *Narrar* la llegenda durant les festes de primavera de la Llar i en els dies propers a la festa de Sant Jordi.
4. *Narrar* la llegenda tres vegades per facilitar la comprensió i l'adquisició dels components narratius i lingüístics consensuats.

5. *Facilitar* els aprenentatges activant la memòria i el record d'experiències narratives prèvies sobre la llegenda a través de preguntes, com ara:
-Recordeu qui era Sant Jordi...? Hi havia un drac, molt dolent, oi...? què feia...? I també hi havia una princesa...? A qui va salvar Sant Jordi...?
6. *Narrar* el text de forma pausada i clara, amb el ritme adequat, emfatitzant i repetint els components narratius i lingüístics (personatges, esdeveniments) que s'han d'ensenyar, tot respectant els criteris sobre l'ús dels signes de puntuació del text.
7. *Pronunciar amb precisió* els sons, síl·labes i paraules del text per facilitar-ne la percepció per part dels infants.
8. *Assenyalar* en les imatges del llibre, durant la narració, els components narratius (personatges, esdeveniments...) simultàniament a l'aparició d'aquests en el relat, és a dir, establir la relació entre el text i la imatge per motivar l'interès i facilitar-ne el record.
9. *Utilitzar* les imatges del llibre com a suport de la narració, tot assenyalar els personatges i els esdeveniments, per facilitar-ne la comprensió, la memorització i el record.
10. *Fer* una aplicació flexible, és a dir, *observar* els infants i respectar el seu ritme de manera que s'afavoreixi la seva expressió corporal i/o verbal de manera natural, sense coaccions, i puguin gaudir en la descoberta de la llengua que estan aprenent a través de la narració oral de la llegenda.
12. *Emprar* el llenguatge gestual quan en la narració apareguin els següents components narratius i lingüístics:

<i>Narració de la mestra</i> <i>Llenguatge gestual</i>	<i>Components narratius</i> <i>i lingüístics del text</i>	1-2 anys	2-3 anys
Gest com si es volgués agafar o esgarrapar algú.	... UUUUA...! UUUUA...!	x	x
Moure les cames imitant el caminar feixuc del drac.	... CAMINAVA COM ELS GEGANTS.		x
Refregar-se la panxa.	... TENIA MOLTA GANA ...	x	x
Moure la mà fent el gest d'aixafar o picar.	... DESTROSSAVA LES CASES ...	x	x
Assenyalar amb el dit índex.	... VA DIR AL REI:	x	x
Gest de menjar, d'introduir menjar a la boca.	... SE L'ANAVA A MENJAR ...	x	x
Bellugar les cames imitant el moviment d'un cavall que galopa.	... VA APARÈIXER SANT JORDI MUNTAT EN UN CAVALL BLANC.		x
Assenyalar en la imatge Sant Jordi i resseguir la llança fins el drac, accelerant el moviment quan es diu l'onomatopeia.	... VA CLAVAR LA LLANÇA AL DRAC. TZASS!	x	x
Tancar el llibre.	... CONTE ACABAT.	x	x

Figura 11. Seqüència didàctica. Aplicació grups 1-2, 2-3 anys

4. PROCÉS D'AVALUACIÓ. ENREGISTAMENT DE DADES

L'objectiu era valorar si la metodologia facilitava l'adquisició de la llengua oral a grups d'infants amb diversitat lingüística. El procés seguit va ser:

- Fer la narració de la llegenda conjuntament amb l'infant,
- Emprar pautes per a la recollida i avaluació de dades.
- Material: Llibre de la llegenda
Càmera de vídeo per enregistrar la sessió d'avaluació
Pauta d'avaluació
- *Seure* al costat de l'infant en una taula amb el llibre de la llegenda a l'abast de tots dos i al davant de la càmera, col·locada de manera que no distregui l'infant.
- *Dir* a l'infant, amb to afectiu, que tots dos junts explicaran la llegenda de Sant Jordi: M'ajudes a explicar un altre cop la llegenda de Sant Jordi?
- *Seguir l'estructura de cada pauta:*

Cada pauta té tres columnes:

- A la primera hi ha les pàgines del text de la llegenda.
- A la segona, el text de cada pàgina amb els components narratius i lingüístics (en majúscules), els requeriments que fa la mestra (en cursiva) i les pauses que s'han de fer (pausa) tot esperant la resposta de l'infant (majúscules color gris).
- A la tercera columna s'anota la resposta de l'infant mitjançant codis d'avaluació:
Si l'infant es manifesta correctament (+)
Si l'infant no respon o ho fa incorrectament (-)

4.1 Facilitar als infants l'expressió oral d'allò que han après

Per a fer-ho adequadament vam facilitar als infants que s'expressessin d'acord amb la seva competència comunicativa i lingüística (Vila, 1999):

- *Als infants d'1-2 anys*, a través de *manifestacions corporals* (fer un gest o assenyalar un component narratiu en les imatges), perquè si bé podien haver après el concepte durant les narracions en grup, ens podíem trobar que a la Llar La Florida no recordessin la paraula en català; i *manifestacions orals* (reproduir onomatopeies), perquè, com eren onomatopeies que ja coneixien d'altres contes, vam creure que ho podrien fer.
- *Als infants de 2-3 anys*, a més, expressant oralment components narratius i lingüístics, perquè la majoria ja comprenia el català.

Infant:..... Llar:..... Data:.....		
PÀGINES DEL LLIBRE DE LA LLEGENDA	COMPONENTS NARRATIUS I COMPONENTS LINGÜÍSTICS DE LA LLEGENDA	CODI
1	HI HAVIA UNA VEGADA... UN DRAC MOLT FEROTGE. <i>On és el drac...?</i> (pausa)	+
	<i>Què feia el drac...?</i> (pausa) UUUUA...! UUUUA...!	-
3	AQUELL DRAC TENIA MOLTA GANA, ES MENJAVA... ... ELS BENS... <i>On són els bens...?</i> (pausa)	+
	<i>I què feien...?</i> (pausa) BEEE!	+
	... LES VAQUES... <i>On són les vaques...?</i> (pausa)	+
	<i>I què feien...?</i> (pausa) MUUU!	+
	... ELS CAVALLS... <i>On són els cavalls...?</i> (pausa)	+
	<i>I què feien...?</i> (pausa) HIII!	-
	I DESTROSSAVA LES CASES. <i>Com les destrossava...?</i> (pausa) PLAF! PLAF!	-
5	QUAN EL DRAC S'HAVIA MENJAT TOTS ELS BENS, TOTES LES VAQUES, TOTS ELS CAVALLS... VA DIR AL REI: - TINC GANA, PORTA'M LA PRINCESA, LA TEVA FILLA.	-
	<i>On és el rei...?</i> (pausa)	+
7	I QUAN EL DRAC ANAVA A MENJAR-SE LA PRINCESA <i>On és la princesa...?</i> (pausa)	+
	VA APARÈIXER SANT JORDI MUNTAT EN UN CAVALL BLANC <i>I el cavall? On és...?</i> (pausa)	+
9	SANT JORDI, QUE ERA MOLT VALENT, VA CLAVAR LA LLANÇA AL DRAC. <i>I com feia la llança...?</i> (pausa) TZASS!	+
11	I SANT JORDI, <i>On és Sant Jordi...?</i> (pausa)	+
	VA DONAR UNA ROSA A LA PRINCESA. I CONTE CONTAT... CONTE ACABAT.	+

Figura 12. Pauta per a la recollida i avaluació de dades. Llengua oral. Grup 1-2 anys

PÀGINES	COMPONENTS NARRATIUS I COMPONENTS LINGÜÍSTICS DE LA LLEGENDA	CODI
1	HI HAVIA UNA VEGADA, UN... (pausa) DRAC MOLT FEROTGE	+
	QUE CAMINAVA COM... (pausa) ELS GEGANTS.	-
	GEST DE CAMINAR COM ELS GEGANTS	-
3	AQUELL DRAC TENIA MOLTA GANA. ES MENJAVA... ... ELS BENS... <i>On són els bens...?</i> (pausa)	-
	... LES VAQUES... <i>On són les vaques...?</i> (pausa)	+
	... ELS CAVALLS... <i>On són els cavalls...?</i> (pausa)	+
	I DESTROSSAVA LES CASES. <i>Com les destrossava...?</i> (pausa) PLAF! PLAF!	+
	GEST DE DESTOSSAR LES CASES	-
5	QUAN EL DRAC S'HAVIA MENJAT TOTS... (pausa) ELS BENS,	-
	TOTES... (pausa) LES VAQUES,	-
	TOTS... (pausa) ELS CAVALLS...	-
	VA DIR AL REI: - TINC GANA, PORTA'M LA PRINCESA, LA TEVA FILLA!	-
7	EL REI LI VA PORTAR... (pausa) LA PRINCESA	-
	<i>On és la princesa...?</i>	+
	I QUAN EL DRAC SE L'ANAVA A MENJAR, TOTA SENCERA, VA APARÈIXER... (pausa) SANT JORDI	+
	MUNTAT EN UN... (pausa) CAVALL BLANC	+
9	SANT JORDI VA DIR AL DRAC: - DEIXA LA PRINCESA ARA MATEIX! I DIT I FET, SANT JORDI VALENT VA... (pausa) CLAVAR LA LLANÇA AL DRAC.	+
	<i>TZASS!</i>	-
11	I DE CADA GOTA DE SANG VA NÈIXER UNA... (pausa) ROSA VERMELLA.	+
	SANT JORDI VA REGALAR UNA ROSA A LA PRINCESA. I DES D'AQUELL DIA, CELEBREM... (pausa) LA FESTA DE SANT JORDI	+
13	I REGALEM ROSES A QUI ESTIMEM. I CONTE CONTAT, ... (pausa) CONTE ACABAT.	+

Figura 13. Pauta per a la recollida i avaluació de dades. Llengua oral. Grup 2-3 anys

4.2 Organització de dades

El procés seguit va ser:

a) *Triar un nombre d'infants de cada grup*

Tenint en compte que els mestres coneixien les capacitats dels seus infants, van ser ells qui van fer la selecció i van establir els criteris adients per fer-la, un dels quals va ser que els infants haguessin assistit a la Llar des dels 8 mesos. La mostra triada de cada grup va ser:

- dos infants amb capacitat de comprensió i expressió alta (↑↑)
- dos infants amb capacitat de comprensió i expressió mitjana (↑)
- dos infants amb capacitat de comprensió i expressió baixa (↓)

b) *Construir dues taules per enregistrar i avaluar les dades, una per al grup d'1-2 anys i una altra per al de 2-3 anys*

Tot observant els resultats de l'avaluació dels aprenentatges d'ambdós grups es pot veure quins components narratius i/o lingüístics consensuats per ensenyar i aprendre (Figura 9) van comprendre els infants i també si van saber-los expressar amb manifestacions orals i/o corporals.

Les dues taules tenen la mateixa estructura: a la primera columna hi ha els requeriments concrets que fa la mestra, durant la narració de la llegenda (cursiva i negreta) i les respostes que esperem dels infants (majúscules en gris). A les següents columnes hi ha les respostes dels infants, agrupades en manifestacions corporals i/o orals. Quan l'infant es manifestava correctament vam emprar el codi (+) i quan no hi havia resposta o era incorrecta (-).

TAULA D'AVALUACIÓ. GRUPS 1-2 ANYS

<i>NARRACIÓ</i> <i>Requeriments</i>	Manifestacions Corporals						Manifestacions Orals																	
	Les Tortugues			La Florida			Les Tortugues			La Florida														
HI HAVIA UNA VEGADA... UN DRAC MOLT FEROTGE. <i>-On és el drac...?</i> <i>(assenyalar)</i>	+	+	+	+	-	+	+	+	-	+	-	-												
<i>-Què feia el drac?</i> UUUUA...! UUUUA! i fer gest de mostrar l'urpa	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	+	-	+	-	-	-	+	-	-	+	-	-
AQUELL DRAC TENIA MOLTA GANA, ES MENJAVA... ...ELS BENS... <i>-On són els bens?</i> <i>(assenyalar)</i>	+	+	+	+	-	-	+	-	-	-	-	-												
<i>-I què feien?</i> BEEE!													-	+	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-

...LES VAQUES... -On són les vaques? (assenyalar)	+	+	+	-	-	-	+	+	+	+	-	-												
-I què feien? MUUU!													+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	
...ELS CAVALLS... -On són els cavalls? (assenyalar)	+	+	+	+	-	-	+	+	-	+	-	-												
-I què feien? HIII!													-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	
I DESTROSSAVA LES CASES. -Com les destrossava? PLAF! PLAF! i fer gest d'aixafar	-	+	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-
QUAN EL DRAC S'HAVIA MENJAT TOTS ELS BENS, TOTES LES VAQUES TOTS ELS CAVALLS... VA DIR AL REI: - TINC GANA, PORTA'M LA PRINCESA, LA TEVA FILLA. -On és el rei? (assenyalar)	-	-	+	-	+	+	+	+	+	+	-	-												
I QUAN EL DRAC ANAVA A MENJAR-SE LA PRINCESA -On és la princesa? (assenyalar)	+	+	+	-	-	-	+	+	-	-	-	-												
VA APAREIXER SANT JORDI MUNTAT EN UN CAVALL BLANC -I el cavall? On és? (assenyalar)	+	+	+	-	-	+	+	+	+	+	-	-												
SANT JORDI, QUE ERA MOLT VALENT, VA CLAVAR LA LLANÇA AL DRAC. -I com feia la llança? TZASSS! i fer gest de clavar la llança	+	-	-	-	-	-	+	+	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	
I SANT JORDI, -On és Sant Jordi?	+	-	+	-	+	-	+	+	+	-	-	+												
COMPRESIÓ I EXPRESSIÓ CORPORAL I ORAL	↑↑	↑		↓			↑↑	↑		↓			↑↑	↑		↓			↑↑	↑		↓		

TAULA D'AVALUACIÓ. GRUP 2-3 ANYS

NARRACIÓ Requeriments	Manifestacions Corporals					Manifestacions Orals																
	Les Tortugues			La Florida		Les Tortugues			La Florida													
HI HAVIA UNA VEGADA, UN... DRAC MOLT FEROTGE											+	+	+	-	-	-	+	-	+	-	-	-
QUE CAMINAVA COM... ELS GEGANTS	+	-	-	-	-	+	+	+	+	-	+	+	+	-	-	-	+	+	-	-	-	-
AQUELL DRAC TENIA MOLTA GANA. ES MENJAVA... ...ELS BENS... <i>-On són els bens?</i>	+	+	+	-	+	+	+	-	+	-												
...LES VAQUES... <i>-On són les vaques?</i>	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+												
...ELS CAVALLS... <i>-On són els cavalls?</i>	+	+	+	-	+	+	+	+	-	+												
I DESTROSSAVA LES CASES. <i>-Com les destrossava...?</i> PLAF PLAF	-	+	+	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	-	+	+	+	+
QUAN EL DRAC S'HAVIA MENJAT... ELS BENS LES VAQUES ELS CAVALLS											+	+	-	+	+	-	-	-	-	-	-	
EL REI LI VA PORTAR... LA PRINCESA	-	-	-	-	-	+	+	+	-	-	+	-	+	+	-	-	-	-	+	-	-	
I QUAN EL DRAC SE L'ANAVA A MENJAR, TOTA SENCERA, VA APARÈIXER... SANT JORDI											+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	-	
MUNTAT EN UN... CAVALL BLANC											+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	
SANT JORDI VA DIR AL DRAC: -DEIXA LA PRINCESA ARA MATEIX! I DIT I FET, SANT JORDI VALENT VA... CLAVAR LA LLANÇA AL DRAC. TZASS	-	-	-	-	-	+	+	+	+	-	+	+	-	-	-	+	+	-	+	-	-	
I DE CADA GOTA DE SANG VA NÈIXER UNA... ROSA VERMELLA											+	+	-	+	+	+	+	+	+	-	-	
SANT JORDI VA REGALAR UNA ROSA A LA PRINCESA I DES D'AQUELL DIA, CELEBREM... LA FESTA DE SANT JORDI											-	+	-	+	-	-	+	+	+	-	-	
I REGALEM ROSES A QUI ESTIMEM. I CONTE CONTAT...																						

CONTE ACABAT	↑↑	↑	↓	↑↑	↑	↓	↑↑	↑	↓	↑↑	↑	↓
COMPREENSIÓ I EXPRESSIÓ CORPORAL I ORAL	↑↑	↑	↓	↑↑	↑	↓	↑↑	↑	↓	↑↑	↑	↓

c) Calcular, a partir de les dades de cada taula, els percentatges globals

LLARS	Grup 1-2 anys		Grup 2-3 anys		
	Tortugues	Florida	Tortugues	Florida	
NUMERO TOTAL MANIFESTACIONS	66	66	42	42	Manifestacions Corporals
CORRECTES (+)	32 (48,5%) ↔	31 (47%)	15 (35,7%) ↔	28 (66,6%)	
INCORRECTES (-)	34 (51,5%) ↔	35 (53%)	27 (64,2%) ↔	14 (33,3%)	
NUMERO TOTAL MANIFESTACIONS	36	36	66	66	Manifestacions Orals
CORRECTES (+)	7 (19,5%) ↔	8 (22,2%)	40 (60,6%) ↔	33 (50%)	
INCORRECTES (-)	29 (80,5%) ↔	28 (77,7%)	26 (39,4%) ↔	33 (50%)	

4.3 Descripció

Descrivim les manifestacions corporals i orals de cada grup d'infants.

a) Infants 1-2 anys

Manifestacions corporals. El percentatge de respostes correctes als requeriments que s'havien de respondre amb manifestacions corporals (identificar personatges en les imatges) és molt semblant en els dos grups (48,5% a la Llar Les Tortugues i 47% a la Llar de La Florida), tot i que els infants de la Llar La Florida no coneixien el català. Una majoria d'infants d'1 a 2 anys va saber assenyalar tots els personatges de la llegenda:

el drac, els bens, les vaques, els cavalls, el rei, el cavall de Sant Jordi, la princesa i Sant Jordi...

encara que els bens només els va assenyalar un infant de la Llar La Florida.

Manifestacions orals. Les manifestacions orals (expressar onomatopeies de sons d'animals i d'accions) també és molt semblant: 22,2% a la Llar La Florida i 19,5% a la Llar Les Tortugues. Els va resultar més difícil, però, reproduir els gestos d'accions: *mostrar* l'urpa del drac, *aixafar* les cases i *clavar* la llança. Aquesta última manifestació la va expressar un nombre major d'infants.

b) Infants 2-3 anys

Manifestacions corporals. Destaca l'alt percentatge de respostes correctes a la Llar La Florida (66,6%), en contrast amb el 35,7% de la Llar Les Tortugues:

Els infants d'ambdós grups van identificar els bens, les vaques i els cavalls i fan el gest d'aixafar les cases. Però el gest de clavar la llança només el fan els de la Llar La Florida. Allò que no fa cap grup és assenyalar la princesa quan se'ls hi diu «el rei va portar....», i tampoc fan el gest de caminar com gegants.

Manifestacions orals. Els resultats de les manifestacions orals són més semblants: 60% a la Llar les Tortugues i 50% a la Llar La Florida. Cal tenir en compte que els infants del grup de les Tortugues coneixien el català. Tot i això, les dades indiquen que la majoria d'infants dels dos grups recorden els esdeveniments de la llegenda:

- *el drac destrossa les cases*; - *apareix Sant Jordi muntat en un cavall blanc*, - *va néixer una rosa vermella...*

Els *adjectius descriptius: cavall blanc i rosa vermella* van ser els més assolits. Creiem que relacionar la paraula amb el referent visual (les imatges en el llibre) durant la narració, va facilitar-ne la comprensió i l'expressió oral. També reproduïen la fórmula final.

Allò que els hi va resultar més difícil dir va ser l'adjectiu «ferotge», la paraula «llança» i respondre «la princesa» al requeriment «el rei li va portar...» La meitat dels infants completa la comparació «que caminava com...» i diu «la festa de Sant Jordi» quan se'ls hi demana «celebrem...».

A més, els càlculs de les comparacions de proporcions confirmen que l'únic cas on existeix una diferència estadística significativa entre les proporcions és en les manifestacions corporals dels infants de 2-3 anys:

- Els infants de la Llar La Florida van contestar correctament a més requeriments que s'havien de respondre amb manifestacions corporals, i en contrapartida, els de la Llar Les Tortugues, que són els que coneixien el català, van fer menys ús del llenguatge gestual. Es podria deduir que aquests infants, com ja estan més segurs de la llengua que parlen, no necessiten el llenguatge gestual per donar més significat a allò que diuen. Els que no coneixien el català, en canvi, es recolzen més en el llenguatge gestual per completar el significat d'allò que diuen o que volen dir.

4.4 Interpretació

Ambdós grups van saber expressar els components narratius i lingüístics per ensenyar i aprendre (Figura 9). Les dades observades ens permeten afirmar que:

-Els aprenentatges tenen relació amb la informació que presentem a l'enfocament teòric respecte a la competència comunicativa i lingüística dels infants, segons la qual en els infants d'1-2 anys predominen les manifestacions corporals i en els de 2-3 anys, les manifestacions orals (1.1).

-Els infants es van manifestar millor a través del llenguatge gestual que del llenguatge oral, sobretot els d'1-2 anys. Això creiem que demostra que tenien assimilada la comprensió del concepte, però els hi mancava desenvolupar la capacitat d'expressió oral.

És a dir, els infants desenvolupen abans la capacitat de comprensió que la d'expressió oral.

5. CANVIS EN EL TEXT I EN LES IMATGES

A partir de les dades obtingudes i l'observació de les imatges enregistrades, els mestres van suggerir fer modificacions:

- El títol.* Va ser un error didàctic que no s'avalués el títol de la llegenda, quan la metodologia el valora com un component lingüístic molt significatiu per aprendre i, a més, la metodologia aporta criteris per la seva construcció i col·locació en la coberta del llibre (Annex II).
- La princesa.* Apareix citada, però no apareix en les imatges corresponents dels següents fragments:

<p>AQUELL DRAC S'HO MENJAVA TOT I TAMBÉ... VOLIA MENJAR-SE LA PRINCESA NYAM! NYAM!</p> <p style="text-align: right;">Text 8-12 mesos</p>	<p>QUAN EL DRAC S'HAVIA MENJAT TOTS ELS BENS, TOTES LES VAQUES, TOTS ELS CAVALLS... VA DIR AL REI: - TINC GANA, PORTA'M LA PRINCESA!</p> <p style="text-align: right;">Text 1-2 anys</p>	<p>QUAN EL DRAC S'HAVIA MENJAT TOTS ELS BENS, TOTES LES VAQUES, TOTS ELS CAVALLS... VA DIR AL REI: - TINC GANA, PORTA'M LA PRINCESA, LA TEVA FILLA! EL REI LI VA PORTAR LA PRINCESA.</p> <p style="text-align: right;">Text 2-3 anys</p>
--	--	--

És per això que en el procés d'avaluació, quan el mestre/a pregunta: “el rei li va portar la...?” cap infant diu “la princesa”.

- L'adjectiu ferotge.* El grup consonàntic [dʒ] és difícil de produir fonèticament en aquestes edats, tant pels infants que no coneixen ni parlen el català com per aquells que el parlen. Els mestres dels infants de 8 a 12 mesos proposen canviar-lo per altres adjectius: molt dolent, molt gran, molt fort.
En el text per als infants d'1-2 i 2-3 anys els mestres van proposar deixar-lo però reforçant el significat de la paraula a través del llenguatge gestual.
- El nom llança.* El so palatal [λ] també presenta dificultats de pronúncia en aquestes edats, i van proposar canviar llança per espasa en les tres adaptacions de la llegenda (Figures 6, 7 i 8).
- L'adjectiu daurat (escut daurat).* Apareix en el text d'Amades i hagués estat interessant incorporar-lo en les adaptacions perquè els infants el podrien haver percebut visualment pel seu color i forma representat en les imatges i hagués estat un element motivador, ja que en la festa de Sant Jordi força infants es disfressen de Sant Jordi, que porta escut i espasa.

6. CONCLUSIONS

Com és que els infants de la Llar La Florida, que desconeixien el català, es van manifestar oralment i corporal de manera tan semblant als de la Llar Les Tortugues, que el coneixien i el parlaven? Possiblement, per l'actitud d'escolta activa del narrador.

Aquesta actitud, és important durant els processos d'ensenyament i durant l'avaluació dels aprenentatges en contextos de diversitat lingüística, ajuda els infants i els motiva a expressar-se, a dir a través de manifestacions orals i manifestacions corporals (moviments

del cos, gestos indicatius significatius, somriures...) allò que han après durant les narracions en grup.

Els mestres de la Llar La Florida estaven acostumats a emprar el llenguatge gestual i una actitud d'escolta activa perquè era una necessitat per comunicar-se amb els infants dels seus grups, on normalment hi havia diversitat lingüística i desconeixement del català.

De totes maneres, les dades obtingudes ens van informar que els infants d'ambdues Llars havien adquirit llengua oral (adjectius, personatges, esdeveniments) a través de l'aplicació dels elements didàctics que inclou la metodologia:

*un text narratiu: la llegenda de Sant Jordi valent,
i una seqüència didàctica.*

I per què? Per la voluntat i interès de consens per part dels mestres, interès per crear uns elements didàctics adequats a la diversitat lingüística i a la competència comunicativa dels infants.

El nostre propòsit era que els infants d'aquestes Llars s'ho passessin bé mentre aprenien una nova llengua. Això va ser possible per la professionalitat dels mestres d'ambdues llars, que eren experts en el cicle de Llar d'Infants i sabien que als infants els agrada aprendre coses, i que n'aprenen moltes. També sabien com relacionar-se amb el seu grup per guiar el procés cognitiu i lingüístic de cada nen o nena, i que el llenguatge no verbal: la presència física, el to de veu, la gestualitat, el moviment del cos, la mirada, el somriure..., tenen un valor fonamental en la comunicació i els aprenentatges.

Tot això els mestres ho sabien, només els hi va caldre aplicar les seves estratègies, la seva experiència.

Podem dir que la metodologia que havíem consensuat, experimentat i encara apliquen els mestres és apta per l'adquisició de llengua oral en grups d'infants amb diversitat lingüística. El grup de la Llar La Florida, on els infants no coneixien el català, només l'escoltaven a la Llar i empraven la llengua pròpia en el seu entorn sociocultural; va aprendre tant com el grup de la Llar Les Tortugues.

Afirmem que despertar l'interès per la narració oral en aquest període de descoberta de la llengua és important perquè l'infant que encara no sap llegir, l'única manera que té de sentir-se interessat per la llengua oral i la cultura és gràcies a l'actuació d'un narrador experimentat que converteix les llegendes tradicionals en activitats motivadores.

Mentre l'infant no sàpiga llegir, és a través de la narració del mestre/a que accedeix a la llengua i la cultura que li ofereix el context de l'escola.

7. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Amades, J. (1983): *Costumari català. El curs de l'any*. Vol. III. Corpus-Primavera. Barcelona: Ed. 62, pp. 286-288.
- Bachelard, G. (1943): *L'air et les songes. Essai sur l'imagination du mouvement*. París: Librairie José Corti, pp. 7-13.
- Besa, J. (1996): "El títol i les seves forces" *Articles*, 8, pp. 121-130.
- Boixaderas, R. i M. Ventura (1988): *Repertori de recursos per a la globalització*. Vic: Eumo, pp. 63-69.
- Boixaderas, R., E. Fernández i A. Serrano (1989): *Programa per a un parvulari d'immersió lingüística*. Barcelona: La llar del llibre, pp. 21-57.
- Borja, J. (2009): "Llegendes a l'escola", dins *Escola Catalana*, any XLIV març/ abril, Barcelona: Òmnium Cultural.
- Bruner, J. (1983): *Child's Talk. Learning to use language*. Oxford: Oxford University Press. Traducció de Cortés i Vila (1985): *La parla dels infants. Com s'aprèn a fer servir el llenguatge*. Vic: Eumo, pp. 23, 25-26, 36-43, 95-125, 127-144.
- (1984 a): "Juego, pensamiento y lenguaje" dins Bruner: *Acción, pensamiento y lenguaje*. Madrid: Alianza Editorial, pp. 211-219.
- (1984 b): "Cultura y desarrollo cognitivo" dins Bruner: *Acción, pensamiento y lenguaje*. Madrid: Alianza Editorial, pp. 149-152.
- Bueno, D. (2012): "L'aprenentatge vist des de la neurociència" dins *Aprenentatge, Aula i Acompanyament, 1r Congrés de Pedagogia*. Barcelona: Edu21.
- Cantero, F. J. i alt. (1997): *Psicolingüística del discurso*. Barcelona: Octaedro, pp. 63-71.
- Cantero, F. J. (2004): "La ruta de acceso a la lectura" dins *Actas del Congreso Internacional El inicio de la lectoescritura en la Educación Infantil*. Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia.
- Clota, T. (1989): *Festes de primavera. Propostes Didàctiques. Seminaris d'Assessorament Didàctic*. Barcelona: Departament d'Ensenyament.
- Codina i Valls, F. (2009): "La cultura tradicional i la formació dels mestres", dins *Escola Catalana*, any XLIV març/ abril, Barcelona: Òmnium Cultural.
- Engel, S. (1995): *The stories children tell*. Nova York: W.H-Freeman. Citat per Engel (1998): "El nen que es va despeuar..." *In-fân-ci-a*, 100, pp. 5-12.
- Hermoso, A. i alt. (2001): *La Biblioteca, un eix d'aprenentatges. Ensenyament i aprenentatge de continguts. Escola Bressol*. Barcelona: ICE UB, pp. 32-90.
- Hermoso, A. (2005): *El petit avet. De la narració al poema. Escriure diferents tipus de text per aprendre a escriure*. Barcelona: Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura UB, pp. 23-26.
- Hermoso, A., Rama, M., Fernández T., Valls, A., Tilló, T. (2013): *Dos nens, una nena i un cargol*. Barcelona: Barcanova. Premi Edu21. (<https://sites.google.com/a/xtec.cat/dos-nens-una-nena-i-un-cargol/>).
- Janer M. G. (1982): *Cultura popular i ecologia del llenguatge*. Barcelona: CEAC, 53-59.
- (1985): *Pregoner de quimeres*. Barcelona: Alta Fulla, pp. 5-6, 12-13, 58.
- Karmiloff, K. (2005): *Hacia el lenguaje*. Madrid: Morata, pp. 19-21, 147-176, 226-257.
- Lentin, L. i alt. (1977a): *Du parler au lire. Interaction entre l'adulte et l'enfant*. París: ESF, pp. 28-31, 57-90, 125-129.
- (1977b): *Enseñar a hablar*. Madrid: Pablo del Rio, pp. 42, 87.
- López del Castillo, L. (1983): *I. Llenguatge*. Barcelona: Casals, pp. 10-12

- Marchesi, A. (1983 a): "La influencia del contenido de la historia en el recuerdo de los niños". *Infancia y Aprendizaje*, 22, pp. 65-68.
- (1983 b): "¿Todavía más esquemas?" *Infancia y Aprendizaje*, 22, pp. 69-72.
- Morgado, I. (2010a): *Emociones e inteligencia social*. Barcelona: Ariel, pp. 83-86.
- (2010b): "Aprenentatge, memòria i oblit" *Edu 21*, 16, pp. 1-3.
- (2012): "Aprenentatge escolar: de la neurociència a l'aula" dins *Aprenentatge, Aula i Acompanyament, 1r Congrés de Pedagogia*. Barcelona: Edu21.
- (2014): "XII Jornades d'innovació en l'etapa d'Educació Infantil: Aprendre, una necessitat!", Barcelona: ICE, UAB.
- (2014): "Cómo facilitar el aprendizaje y la memoria" dins *Aprender, recordar y olvidar*. Barcelona: Ariel, pp 30-34; 209-240.
- Oteros, L. (2014): "Ensenyar llengua i ciències en la diversitat lingüística de Parvulari". *Temps d'Educació* (p.315-318).
- Postigo, R. M. (1994): "Els nens i els clàssics de la literatura", a *Temps d'Educació 12*.
- Rifatèrre, M. (1989): "Criterios para el análisis del estilo" dins Warning (ed.): *Estética de la recepción*. Madrid: Visor, pp. 97-99.
- Rius, M. D. (1980): "De la lectura perceptiva a la lectio universalis". Citat per Mendoza (1996): *Didáctica de la lengua para la enseñanza primaria y secundaria*. Madrid: Akal, pàg. 289.
- Serra, M. i alt. (2000): *La adquisición del lenguaje*. Barcelona: Ariel, pp. 136-142; 253-256; 286; 317; 519-521.
- Serrano, S. (2003): "Recomanacions finals", dins de *El regal de la comunicació*. Barcelona: Ara llibres, pp. 125-126.
- Thorndyke, P. W. (1977): "Cognitive structures in comprehension and memory of narrative discourse" *Cognitive Psychology*, 9, pp. 77-110.
- UNESCO (2003): *Convenció per a la salvaguarda del patrimoni cultural immaterial*, París, 17 d'Octubre de 2003, Article 2. *Definicions*.
- Valriu, C. (1998): "Les rondalles i la literatura infantil" *Articles*, 16, pp. 69-80.
- Van Dijk, T. (1972): *Some aspects of text grammars. A study in theoretical linguistics and poetics*, The Hague-Paris: Mouton, pp.314-315.
- (1983): *La ciencia del texto. Un enfoque interdisciplinario*. Barcelona: Paidós, pp. 15-21, 54, 79.
- Vigotsky, L. S. (1984 a): *Pensamiento y lenguaje*. Buenos Aires: La pléyade, pp. 131, 157, 184-197.
- (1984 b): "Aprendizaje y desarrollo intelectual en la edad escolar" *Infancia y Aprendizaje*, 27-28, pp. 105-116.
- Vila, I. (1999): "Jerome Bruner i l'adquisició del llenguatge" Barcelona, *Temps d'Educació*, 21 1r semestre, 1999.
- Vilanova, M. (2010): «La cultura popular com a patrimoni cultural i immaterial: la visió de la UNESCO» *Escola Catalana*, 466. Publicació d'Omnium Cultural, pp. 9-10.
- Yus Ramos, R. (2001): *Educación integral. Una educación holística para el siglo XXI* (Tomo I). Bilbao: Desclée de Brouwer, pp. 152-153, 165-167, 231-235.
- Wells, G. (1988): *Aprender a leer y escribir*. Barcelona: Laia, pp. 108-125, 171-179, 183.

ANNEX I

LLEGENDA DE SANT JORDI. JOAN AMADES

"Sant Jordi, cavaller i màrtir, és l'heroi d'una gran gesta cavalleresca, que la veu popular universal situa a les terres allunyades i llegendàries de la Capadòcia, però que la tradició catalana creu esdevinguda als voltants de la vila de Montblanc.

Diuen que assolava els voltants de Montblanc un monstre ferotge i terrible, que posseïa les facultats de caminar, volar i nedar, i tenia l'alè pudent, fins el punt que des de molt lluny, amb les seves alenades enverinava l'aire, i produïa la mort de tots els qui el respiraven. Era l'estrall dels ramats i de les gents i per tota aquella contrada regnava el terror més profund.

Les gents van pensar donar-li cada dia una persona que li serviria de presa, i així no faria estrall a tort i a dret. Van assajar el sistema i va donar bon resultat; el cas difícil fou trobar qui es sentís prou avorrit per deixar-se menjar voluntàriament pel monstre ferotge. Tot el veïnat va concloure fer cada dia un sorteig entre tots els veïns de la vila, i aquell que destinés la sort seria lliurat a la fera. I així es va fer durant molt de temps, i el monstre se'n deuria sentir satisfet, car va deixar de fer els estralls i malvestats que havia fet abans.

I heus ací que un dia la sort va voler que fos la filla del rei la destinada a ésser pa del monstre. La princesa era jove, gentil i gallarda com cap altra, i feia molt dol haver-la de donar a la fera. Ciutadans hi hagué que es van oferir a substituir-la, però el rei fou sever i inexorable, i amb el cor ple de dol va dir que tant era la seva filla com la de qualsevol dels seus súbdits i s'avingué a que fos sacrificada. La donzella sortí de la ciutat i ella soleta s'encaminà cap al catau de la fera, mentre tot el veïnat, desconsolat i alicaigut, mirava des de la muralla com se n'anava al sacrifici.

Però fou el cas que, quan va ésser un xic enllà de la muralla, se li presentà un jove cavaller, cavalcant en un cavall blanc, i amb una armadura tota daurada i lluent. La donzella, esborronada, li digué que fugís de pressa, puix que per allí rondava una fera que així que el veiés en faria xixina. El cavaller li digué que no temés, que no li havia de passar res, ni a ell ni a ella, per tal com ell havia vingut expressament per combatre el monstre, per matar-lo i alliberar del sacrifici la princesa, com també a la ciutat de Montblanc del flagell que li representava el veïnatge d'aquell monstre.

I entre aquestes, la fera va presentar-se, amb gran horror de la donzella i amb gran goig del cavaller, que la va escometre i d'una llançada la va malferir. El cavaller, que era sant Jordi, lligà la bèstia pel coll i la donà a la donzella perquè ella mateixa la portés a la ciutat, i el monstre seguí tot manso i estemordit a la princesa. Tot el poble de Montblanc, que havia presenciat la baralla des de les muralles, ja esperava amb el braços oberts la donzella i el cavaller, i enmig de la plaça va esbravar el seu odi contra la fera, de la qual aviat no restà bocí.

El rei volia casar la seva filla amb el forcívol cavaller, però sant Jordi va replicar que no la mereixia; va dir que havia tingut una revelació divina sobre la necessitat urgent d'anar a combatre el drac ferotge i alliberar la donzella, i amb ella la ciutat de Montblanc, i així ho havia fet amb la protecció divina i per manament diví; per tant, ell no havia fet res per ell mateix i no mereixia cap premi. Recomanà al rei i als seus vassalls que fossin bons cristians i que honressin i veneressin Déu tal mereixia, i desaparegué misteriosament com havia aparegut." [Amades, J. (1983): *Costumari català. El curs de l'any*. Vol. III. Corpus-Primavera. Barcelon Ed. 62, pp. 286-288].

ANNEX II

CRITERIS PER A L'ADEQUACIÓ D'UN TEXT NARRATIU

Críteris	Components narratius
- Referir-se a elements rellevants de la narració: personatges, esdeveniments. Ha de ser breu i s'ha de col·locar sota la imatge de la coberta amb lletres destacades.	<i>Títol</i>
- Presentar de forma clara l'estructura del text: una situació inicial, seguida d'un nus o conflicte que, a través d'uns esdeveniments, es resol o es tanca amb una situació final.	<i>Estructura del text</i>
- Explicitar els personatges i descriure'ls amb recursos expressius. - Incloure esdeveniments rellevants.	<i>Personatges i esdeveniments</i>
Críteris	Components lingüístics
Incloure: - Onomatopeies. - Personificacions. - Diferents tipus d'adjectius: descriptius, valoratius. - Comparació emprant la partícula <i>com</i> .	<i>Recursos expressius</i>
Incloure: - Fórmules conegudes habituals en les narracions. - L'estructura de les fórmules: dos versos amb relació de significat.	<i>Fórmules d'inici i final de narració</i>
- Emprar oracions simples. - Incorporar , progressivament, en els grups d'1 a 2 anys i de 2 a 3 anys, oracions compostes breus, enllaçades amb la conjunció <i>i</i> . - Emprar moduladors temporals. - Emprar la forma perifràstica del Perfet compost. - Col·locar els sintagmes de la frase en l'ordre habitual: Subjecte + verb + complements	<i>Gramàtica</i>
- Incorporar paraules amb significat concret i alguns termes o expressions literàries coneguts.	<i>Semàntica</i>
Críteris per aplicar als components gràfics	
<ul style="list-style-type: none"> - Graduar l'extensió del text segons el desenvolupament cognitiu i lingüístic i la capacitat d'atenció dels infants. - Presentar els diàlegs indicant primer la persona que parla i després allò que diu, i utilitzar el corresponent guió d'introducció. - Fer ús dels signes de puntuació per dotar de ritme i entonació a la narració. - Presentar el text sobre el paper, amb marges amples per destacar-lo. - Presentar les paraules i els sintagmes sense fragmentar. <p>Mida del llibre: Per als infants d'1-2 anys i 2-3 anys: 21 x 21 cm per a la biblioteca d'aula i 28 x 28 cm com a suport de la narració per a la mestra; per als infants de 8 a 12 mesos: només un, per narrar la mestra, de 21 x 21 cm.</p>	

ANNEX III

**TAULES D'OBSERVACIONS. MANIFESTACIONS CORPORALS
INFANTS 8-12 MESOS**

Taula 1. **Infant 1**

Mestra		Infant 1			
Narració de la llegenda		Llenguatge gestual	Manifestacions corporals		
			N1	N2	N3
Presentació	<i>Ara t'explicaré la llegenda de Sant Jordi valent. Sant Jordi era un cavaller, un home molt valent.</i>	Mostra la coberta del llibre.	Es gira per mirar la mestra quan comença a parlar. Mira la imatge de la coberta del llibre.	Mira la imatge de la coberta. Agafa el llibre per l'espiral. Assenyala la imatge de Sant Jordi.	Mira la imatge de la coberta. Es gira per mirar la mestra. Intenta obrir el llibre.
P. 1	HI HAVIA UNA VEGADA... UN DRAC MOLT DOLENT, MOLT GRAN, I MOLT FORT. UUUUA...! UUUUA...!	Fa el gest de mostrar l'urpa.	Es gira per mirar la mestra quan aquesta inicia la narració. Mira la imatge. Es gira per mirar la mestra quan aquesta diu l'onomatopeia.	Mira la imatge. Mira el text. Es gira per mirar la mestra quan aquesta diu l'onomatopeia. Mira la imatge.	Es gira per mirar la mestra mentre aquesta narra. Mira la imatge. Es gira per mirar la mestra quan aquesta diu l'onomatopeia.
P. 3	AQUELL DRAC S'HO MENJAVA TOT I TAMBÉ... VOLIA MENJAR-SE LA PRINCESA NYAM! NYAM!	Assenyala la princesa.	Mira la imatge. Mira el text. Mira la imatge quan la mestra assenyala la princesa.	Mira la imatge i el text. Mira la imatge quan la mestra assenyala la princesa. Es gira per mirar la mestra quan aquesta diu l'onomatopeia.	Mira la imatge. Mira la mestra quan fa una pausa després de narrar el fragment.
P. 5	SANT JORDI VA ARRIBAR EN UN CAVALL BLANC	Assenyala Sant Jordi i el cavall blanc	Mira la imatge i el text. Es mou buscant la coberta.	Mira la imatge. Mira el text.	Mira la imatge.
P. 7	I VA CLAVAR LA LLANÇA AL DRAC. TZASS!	Assenyala la llança i ressegueix el recorregut de la llança.	Es gira i mira la mestra quan aquesta diu l'onomatopeia.	Mira la imatge quan la mestra ressegueix el recorregut de la llança. Toca i juga amb el llibre.	Mira la mestra quan fa una pausa després de narrar el fragment.
P. 9	I SANT JORDI VA REGALAR UNA ROSA A LA PRINCESA CONTE CONTAT, CONTE ACABAT.	Assenyala Sant Jordi, la rosa i la princesa. Tanca el llibre.	Ajuda a passar el full. Mira la imatge. Mira la mestra quan aquesta diu la fórmula final.	Mira la imatge. Mira el text.	Mira la imatge. Inicia el gest d'assenyalar quan la mestra assenyala Sant Jordi. Mira el text i es mou per jugar amb el llibre. Mira i assenyala la imatge.

Taula 2. **Infant 2**

Mestra		Infant 2			
Narració del conte		Llenguatge gestual	Manifestacions corporals		
			N1	N2	N3
Presentació	<i>Ara t'explicaré la llegenda de Sant Jordi valent. Sant Jordi era un cavaller, un home molt valent.</i>	Mostra la coberta del llibre.	Mira la imatge de la coberta. Observa elements de l'entorn.	Mira la imatge de la coberta.	Mira la imatge de la coberta. Agafa el llibre. Mira la mestra i li somriu.
P. 1	HI HAVIA UNA VEGADA... UN DRAC MOLT DOLENT, MOLT GRAN, I MOLT FORT. UUUUA...! UUUUA...!	Fa el gest de mostrar l'urpa.	Mira la imatge i alhora toca el llibre.	Mira la imatge. Es gira per mirar la mestra quan aquesta ha dit l'onomatopeia. Juga amb el llibre i el tanca.	Mira la imatge. Mira la mestra quan aquesta ha dit l'onomatopeia. Fa l'onomatopeia. Juga amb el llibre i el tanca.
P. 3	AQUELL DRAC S'HO MENJAVA TOT I TAMBÉ... VOLIA MENJAR-SE LA PRINCESA NYAM! NYAM!	Assenyala la princesa.	Mira la imatge. Mira el text. Observa elements de l'entorn. Juga amb el llibre i el tanca.	Mira la imatge. Es gira per mirar la mestra quan aquesta ha dit l'onomatopeia. Juga amb el llibre i el tanca.	Mira la imatge. Mira el text. Mira la imatge quan la mestra assenyala la princesa. Es gira per mirar la mestra.
P. 5	SANT JORDI VA ARRIBAR EN UN CAVALL BLANC	Assenyala Sant Jordi i el cavall blanc	Mira la imatge.	Mira la imatge. Assenyala un element de la imatge.	Mira la imatge. Mira el text. Juga amb el llibre, somriu i passa fulls.
P. 7	I VA CLAVAR LA LLANÇA AL DRAC. TZASS!	Assenyala la llança i ressegueix el recorregut de la llança.	Somriu quan la mestra ressegueix la llança. Es gira per mirar la mestra quan aquesta diu l'onomatopeia. Juga amb el llibre i el tanca.	Es gira per mirar la mestra quan aquesta diu l'onomatopeia. Juga amb el llibre i el tanca.	Fa una exclamació i assenyala un element de la imatge.
P. 9	I SANT JORDI VA REGALAR UNA ROSA A LA PRINCESA. CONTE CONTAT, CONTE ACABAT.	Assenyala Sant Jordi, la rosa i la princesa. Tanca el llibre.	Mira la imatge. Assenyala Sant Jordi després que la mestra ha assenyalat tots els elements de la imatge. Tanca el llibre mentre la mestra diu la fórmula final. Somriu i mostra satisfacció.	Mira la imatge. Es gira, mira i somriu a la mestra quan la mestra assenyala els elements de la imatge. Pica amb la mà damunt la imatge.	Mira la imatge. Fa una exclamació i pica amb la mà damunt la imatge. Somriu obertament.

Taula 3. **Infant 3**

<i>Mestra</i>		Infant 3			
Narració de la llegenda		Llenguatge gestual	Manifestacions corporals		
			N1	N2	N3
Presentació	<i>Ara t'explicaré la llegenda de Sant Jordi valent. Sant Jordi era un cavaller, un home molt valent.</i>	Mostra la coberta del llibre.	Mira i toca l'espiral del llibre.	Mira la imatge de la coberta i toca l'espiral del llibre.	Mira la imatge de la coberta.
P. 1	HI HAVIA UNA VEGADA... UN DRAC MOLT DOLENT, MOLT GRAN, I MOLT FORT. UUUUA...! UUUUA...!	Fa el gest de mostrar l'urpa.	Mira el text i la imatge. Juga amb el llibre. Es gira quan la mestra diu l'onomatopeia.	Mira la imatge.	Mira la imatge. Es gira per mirar la mestra diu l'onomatopeia.
P. 3	AQUELL DRAC S'HO MENJAVA TOT I TAMBÉ... VOLIA MENJAR-SE LA PRINCESA NYAM! NYAM!	Assenyala la princesa.	Mira la imatge. Observa elements de l'entorn.	Mira la imatge.	Mira la imatge.
P. 5	SANT JORDI VA ARRIBAR EN UN CAVALL BLANC	Assenyala Sant Jordi i el cavall blanc	Mira la imatge.	Mira la imatge.	Mira la imatge.
P. 7	I VA CLAVAR LA LLANÇA AL DRAC. TZASS!	Assenyala la llança i ressegueix el recorregut de la llança.	Mira la imatge	Mira la mestra quan fa una pausa després de narrar el fragment.	Mira la imatge.
P. 9	I SANT JORDI VA REGALAR UNA ROSA A LA PRINCESA. CONTE CONTAT, CONTE ACABAT.	Assenyala Sant Jordi, la rosa i la princesa. Tanca el llibre.	Mira la imatge. Es gira i mira la mestra quan fa un canvi d'entonació en la fórmula final.	Mira la imatge. Toca l'espiral del llibre en acabar la narració.	Mira les imatges.